

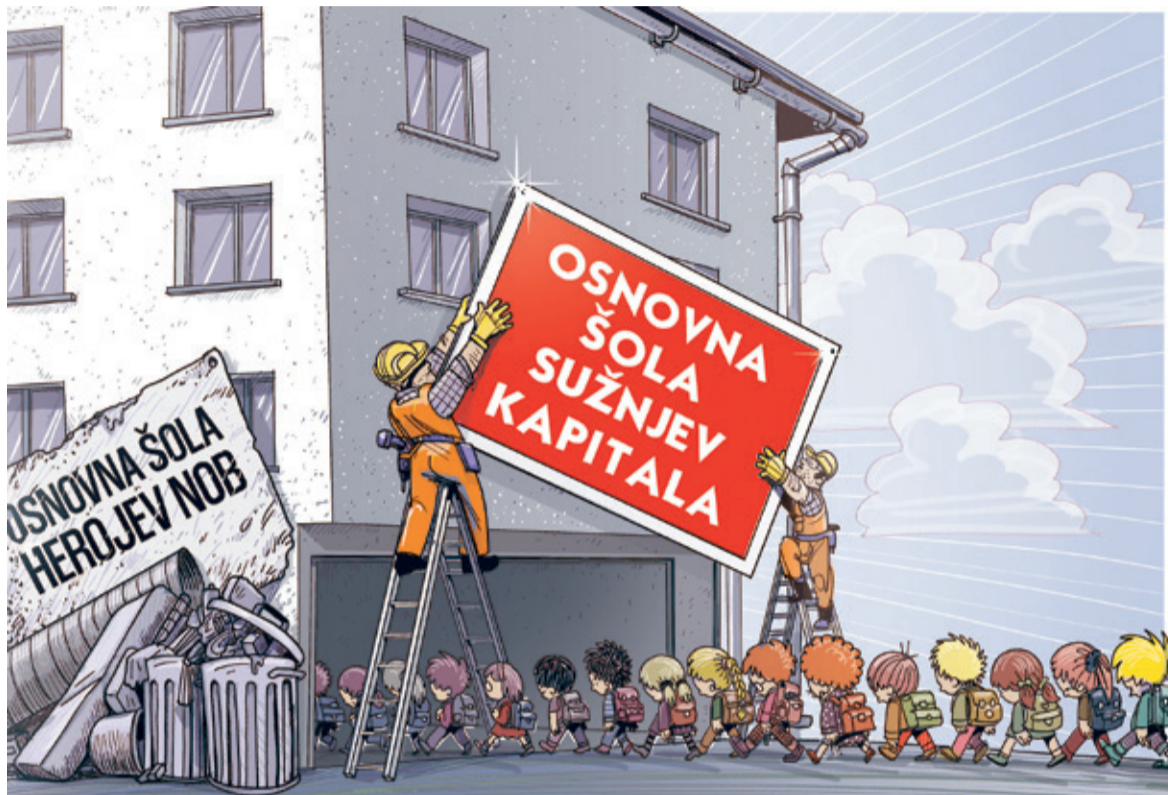
POTVARJANJE ZGODOVINE

Imena šol

Ko se pozornemu človeku zdi, da je potvarjanje novejših zgodovine v Sloveniji doseglo skrajne meje, ga medijsko poročanje, ki naj bi pripomoglo k ohranjanju skupinskega spomina, prepriča o brezmejnosti tega početja. Glasniki »nove resnice«, po kateri je NOB le mit, izničujajo celo dejanja, ki so pomenila vrhunec humanosti in solidarnosti v najtežjih razmerah partizanskega boja.

STRAN 4-5

Ilustracija: Ciril Horjak

UVODNIK

Programske usmeritve

Marijan Križman
predsednik ZZB NOB Slovenije

Zveza borcev mora utrditi položaj organizacije, ki zastopa identiteto slovenskega naroda in ima moralno avtoriteto. Naše delovanje mora predstavljati moralni zgled slovenski družbi in državnikom in mora biti neodvisno od političnih strank.

Z zgodovinskimi izkušnjami mora Zveza s svojo avtoriteto ponujati rešitve za naš vsakdan. Naše temeljno poslanstvo je negovanje in prenos tradicije NOB na mlado generacijo. Ob tem pa moramo aktivno delovati pri problemih današnjega časa. Zato se mora Zveza dejavno vključevati v urejanje socialnih, zaposlitvenih, gospodarskih in drugih pomembnih vprašanj današnjega časa.

Smo ključna veteranska organizacija na območju nekdanje Jugoslavije, kjer moramo položaj še utrjevati, in to z namenom ohranjanja prijateljskih odnosov s SUBNOR-ji. Hkrati pa moramo s ponosom poudariti, da smo članica Svetovne federacije veteranov. Ob tem dejstvu je pomembno ohranjanje dobre odnose z vsemi tujimi ambasadami. Za nas je pomembno tudi dobro sodelovanje z Zvezo koroških partizanov iz Avstrije ter ANPI-jem in Zvezo vojnih invalidov NOV Trst iz Italije.

Zveza potrebuje akcije, ki nas povezujejo in aktivirajo. Zavedati se moramo, da naša organizacija pripravi več kot 400 proslav na leto, na katerih imamo priložnost sporočiti svoja stališča, vrednote in zgodovinska dejstva NOB, ki ostajajo temelj našega delovanja in obstoja.

Pomembna za informiranje je krepitev našega glasila, časopisa Svobodna beseda. Če nas je 40.000, potem imamo cilj, da bo glasilo prejelo vsaj 20.000 članov. Tako bomo utrdili položaj našega edinega medija, ki javnost obvešča o naših usmeritvah.

Prihodnje leto bo naša ključna usmeritev v 75. obletnico osvoboditve in zmage izpod nacišističnega terorja. Takšne obletnice so edinstvena priložnost, da v javnosti pridobimo medijski prostor in sporočimo, da smo in moramo ostati kot družba usmerjeni proti fašizmu in nacizmu.

Ključne za naše delovanje so vrednote NOB. To niso le fraze o tovarštvu, humanosti, domoljubju, pravičnosti, ampak so naš vsakdan in naš način delovanja, medsebojnega komuniciranja, strpnosti in zgleda, ki ga dajemo drugim. Tako ustvarjamo in utrjujemo organizacijo, ki ohranja zgodovinski spomin, da slavni del zgodovine o NOB ne bo zbledel!

MEDGENERACIJSKI DIALOG

Novi slovenski partizanski film

Preboj – resnična zgodovina naše OF in NOB

Samo 15 mesecev je minilo od zamisli, ki se je rodila na Menini planini, ko se je Aljaž Verhovnik, generalni sekretar ZZB NOB Slovenije, pogovarjal s partizanskim komandantom Franto, da bi bilo po dogodkih marca leta 1945 na Menini planini dobro posneti film, in pozneje še z režiserjem Dejanom Baboskom, ki se je udeležil proslave ob 70-letnici Zveze borcev, do uresničitve projekta Preboj. Zdaj je zgodovinska drama na ogled po slovenskih kinematografih. Film je režiral Dejan Babosek, ki je v sodelovanju z Martinom Horvatom napisal tudi scenarij.

Bitka na Menini planini velja za epopejo slovenskega partizanstva. V duhu časa, ko so vrednote NOB v slovenski družbi načete, želi Zveza združenj borcev za vrednote NOB Slovenije s filmom prikazati NOB kot navdih za prihodnje robove. Film je nastal v sodelovanju produkcijske hiše Narayan Production, Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije in Kulturnozgodovinskega društva Triglav. »Predsedniku društva Jerneju Brajerju in sodelavcem se zahvaljujem za vso opremo, zgodovinsko znanje in efekte, ki so jih tako rekoč na prostovoljski ravni ponudili, da film prikazuje pristno sliko dogajanja v marcu leta 1945. V filmu je sodelovala 40-članska ekipa ljudi, 30 igralcev in 50 statistov. Bilo je pol leta priprav, 12 snemalnih dni,

Predstavitve filma Preboj na Prešernovem trgu v Ljubljani (Arhiv Svobodne besede)

4 mesece montaže in 3 mesece postprodukcije zvoka, kjer se je kot koproducent vključil Studio Ritem,« je na predpremiери filma v ljubljanskem Koloseju povedal generalni sekretar ZZB NOB Slovenije Aljaž Verhovnik. V dvorani je ob navdušeni množici posebej pozdravil pet še živečih borcev Menine planine, Franca Severja - Franto, Valerijo Skrinjar, Franca Bero, Rudija Pfeifferja in Jožeta Strnišo, ki so svoje zgodbe delili tudi v filmu. »Z njihovimi pričevanji in na podlagi knjige Past na Menini planini, ki jo je ponatisnila Založba Sophia, je nastal pravi celovečerni igrani film, sprva sicer predviden

kot igrano-dokumentarni film,« je še dodal Verhovnik in se zahvalil tudi mladi igralski zasedbi na čelu z glavnim igralcem Domnom Valičem v vlogi Frante, ki je predano in z velikim sočutjem do borcev odigrala like partizanov v filmu.

Pomembno sporočilo je, da je film Preboj financiran izključno s prostovoljnimi prispevki več kot 500 ljudi. Združenja borcev so po terenu med člani zbirala denar za ta film, na pomoč so priskočili tudi sponzorji. Posebna zahvala gre Mestni občini Ljubljana za promocijo filma na Prešernovem trgu v Ljubljani in Simoni Pirnat Skeledžija, tiskovni predstavnicji projekta,

ki je prostovoljno z veliko vnemo skrbela za to, da je film Preboj doživel veliko pozornost že pred samim prihodom v kinematografe.

V filmu gledalec spremlja danes 96-letnega Franto, ki piše spomine in se ob tem spominja tistih težkih dni, ko se je s soborci znašel v nemogočih razmerah in je moral kot komandant, takrat še ni dopolnil niti 22 let, prevzeti odgovornost za njihovo življenje.

Dogajanje na Menini planini je epopeja slovenskega partizanstva. Zdaj bo ta epopeja za večno zapisana tudi na filmu. In kot je dejal

NADALJEVANJE NA STRANI 2

KOMENTAR

dr. France Križanič

Zgodovina »sanacije« bank iz leta 2013

O projektu »sanacije« bank, izvedenem konec leta 2013, je v prvih mesecih leta 2015 potekala parlamentarna razprava. Obenem je na to temo precej podatkov zbral in v časopisu *Finance* objavil dr. Tadej Kotnik. Povzemam osrednje ugotovitve.

Banka Slovenije je v povezavi z drugimi izvajalci leta 2013 opravila tri stresne teste (angleški izraz je »stress test«, gre pa za preverjanje, ali banka obvladuje tveganja v zvezi z morebitno gospodarsko krizo oziroma tveganja, povezana z upadom bruto domačega produkta).

Interni stresni test Banke Slovenije je pokazal 2,7 milijarde evrov primanjkljaja, test svetovalne družbe Ronald Bergerja je pokazal 3,3 milijarde evrov primanjkljaja, test svetovalne družbe Oliverja Wymana pa je pokazal 4,8 milijarde evrov primanjkljaja.

Banka Slovenije bi morala rezultate testov s takšno razliko zavreči in znova začeti analizo. Izbrala je rezultate testa svetovalne družbe Oliverja Wymana. Ta je za obdobje od leta 2012 do 2015 predvidevala upad slovenskega bruto domačega produkta (BDP) za 9,5 odstotka ob dejanskem povečanju za 4,1 odstotka. Slabe terjatve, na katerih je temeljila »sanacija« bank (nacionalizacija in dokapitalizacija NLB, NKBM, Abanke in Banke Celje) konec leta 2013, so bile torej izračunane na osnovi fiktivnih in zgrešenih predpostavk.

Država je decembra leta 2013 razlástila delničarje in lastnike podrejenih obveznic v NLB, NKBM, Abanki in Banki Celje s sklicevanjem na sporočilo Evropske komisije, ki je začelo veljati šele 1. januarja 2016.

NLB je državo zaprosila za pomoč januarja leta 2013, NKBM junija 2013, nova regulacija EU za državne pomoči pa je veljala šele po 1. avgustu 2013. Šele po novi regulaciji je država potrebovala soglasje Evropske komisije za dokapitalizacijo bank. Komisija je kot nenavadno »protiuslugo« za to dovoljenje zahtevala zavezo Slovenije, da proda različna podjetja in banke. Decembra leta 2012 in junija naslednje leto je država prepovedala dokapitalizacijo NKBM. Ko je rezultat ene od revizij sredi leta 2013 pokazal, da ima Nova Ljubljanska banka pozitiven kapital, je Banka Slovenije naročila ponovitev ocene revizijski hiši Deloitte, ta pa je navedla, da s strožjo (slabšo) oceno odstopa od računovodskih standardov.

Banke pod nadzorom so ugotovile, da se med izvajanjem stresnega testa svetovalne družbe Oliverja Wymana spreminja njegova metodologija. Izvajalec sprememb ni hotel razkriti, Banka Slovenije pa je sprejela obrazložitev, da je metodologija v njegovi zasebni lasti. Spreminjanje metodologije nakazuje, da je imela svetovalna družba zastavljeno ciljno vrednost slabih terjatev.

Svetovalna družba Oliver Wyman je ocenila, da je slabih terjatev za 4,8 milijarde evrov, in zahtevala 70-odstotni odpis njihove nominalne (pogodbene) vrednosti. S tem je bila postavljena podlaga za poceni prodajo podjetij, ki so se znašla v dolgovi. To je bil z naskokom največji odpis v EU, in to v državi neto izvoznici, kjer je bruto poslovni presežek (vsota amortizacije in dobička) na makroekonomski ravni obsegal 28 odstotkov bruto domačega produkta.

Svetovalna družba Oliver Wyman je bila za izvajalko stresnega testa izbrana brez javnega razpisa. Za delo je prejela 11,2 milijona evrov od Banke Slovenije, NLB, NKBM in Abanka pa so ji plačali še 10 milijonov evrov.

Odločbe o izbrisu lastnikov podrejenih terjatev so bile izdane 19. decembra 2013 (ali še kakšen dan pozneje), ob vedenju, da bo ustavno sodišče odločalo o zadržanju izvrševanja izbrisa, je Banka Slovenije odločbo antedatirala na 17. december 2013. V odločbi, datirani na 17. december 2013, se je Banka Slovenije sklicevala na odločbo Evropske komisije o dovoljenju za državno pomoč slovenskim bankam, izdano 18. decembra 2013.

Zaradi »sanacije« bank konec leta 2013 se je kapitalska ustreznost slovenskih bank dvignila znatno nad evropsko povprečje (10 odstotkov). Kapitalska ustreznost v NKBM je znašala 20 odstotkov, v NLB pa 17 odstotkov. Se je pa ob očitno organiziranem gospodarskem napadu na Slovenijo pokazala zanimiva značilnost: investitorji na svetovnih finančnih trgih se temu napadu niso pridružili. V letu 2013 je Slovenija namreč imela 6,3 odstotka BDP presežka na tekočem računu plačilne bilance in v narodnem gospodarstvu s tako velikimi neto prihranki (prihranki, ki presegajo investicije) za kupce državnih obveznic ne more biti posebno velikega tveganja. To se je s prodajo triletnih obveznic (1,5 milijarde evrov) novembra 2013 z zahtevanim 4,7-odstotnim donosom tudi pokazalo. Dogodki so potrdili oceno britanskega zgodovinarja Nialla Fergusona (Trg in stolp), da sodobni finančni trgi ne tvorijo omrežja, ki bi sledilo navodilom iz centra.

»Sanacija« bank leta 2013 in poznejše dogajanje v zvezi z njo lahko razložimo s teorijo drugega britanskega zgodovinarja, Eica Hobsbawma (Razbojniki). Nespособnost naše države, da med usklajevanjem na ravni EU zavaruje svoje interese, je omogočila dogajanje v zvezi s »sanacijo« bank konec leta 2013 ter zatem velike spremembe v lastništvu slovenskih podjetij in bank.

NADALJEVANJE S STRANI 1

Aljaž Verhovnik: »Prepričan sem, da bo film *Preboj* znal približati vrednote NOB mladim rodovom!«

Prvi partizanski film v samostojni Sloveniji

Film *Preboj* je prva filmska predstavitev našega narodnoosvobodilnega boja pod nacifašistično okupacijo med drugo svetovno vojno na velikem platnu v naši samostojni državi. Film je bil posnet po knjigi *Past na Menini planini*, ki s svojo vsebino predstavlja vse vrednote našega legendarnega boja med okupacijo. Prikazuje dejanske dogodke, takratni spopad operativnega štaba s Šlandrovo in Zidanškovo brigado ter z bataljonom Vojske državne varnosti s 14. esesovsko divizijo Galicija na 1500 metrov visoki, s snegom pokriti Menini planini.

Zakaj se je začel omenjeni spopad in od kod borcem taka bojevitost, nepremagljiva moč v peturni frontalni obrambi, od kod so jemali moč, vzdržljivost in pogum z vero, da bomo zmagali in se prebili iz obkolitve? Spopad se je začel, ker je 14. SS-divizija z 12.000 oboroženimi možmi in esesovskim Rössnerjevimi polkom skupaj z našimi švabobranci imela nalogo, da nas uniči. Ker ji ni uspelo, da bi uničila našo slovensko XIV. divizijo na Mozirski planini, se je usmerila na območje Menine planine in se odločila, da na njej v svojo obkolitveno past ujame operativni štab s VI. in XI. brigado ter bataljonom Vojske državne varnosti.

Cilj te sovražnikove ofenzive z uničenjem naših enot na Štajerskem in Koroškem je bil ustvariti in očistiti koridor severno od reke Save ter tako pripraviti svobodno pot za umik z Balkanskega polotoka Löhrovi grupaciji z jugoslovanskimi in drugimi balkanskimi pomagači ter z vojsko in begunci NDH, skupaj je bilo približno 400.000 mož, od katerih jih je bilo 350.000 oboroženih. Nemški pripadniki Wehrmachta skupaj s kvizlingi in ustaši naj bi se oboroženi pozneje v Avstriji predali zaveznikom. Četrta operativna cona, ki je pokrivala to naše operativno območje, je s šestimi brigadami in tremi odredi imela skupaj z delavci na terenu na voljo približno 7000 mož. Na Menini planini nas je bilo okrog 500.

Udeleženci tiskovne konference (od leve proti desni): Aljaž Verhovnik, Franc Sever - Franta, Domen Valič in Dejan Babosek

Zamisel za snemanje filma po teh dogodkih na Menini planini je nastala iz dveh virov. Prva spodbuda je nastala leta 2018 ob proslavi na Menini planini po razpravi s slavnostnim govornikom, tajnikom Zveze združenj borcev za vrednote NOB, tovarišem Aljažem Verhovnikom; druga pa ob proslavi 70-letnice Zveze združenj borcev na Kongresnem trgu v Ljubljani, ko je sin pilota Toneta Mrlaka svojega kolega, režiserja Dejana Baboska, vpra-

šal, ali je prebral mojo knjigo *Past na Menini planini*. Dejan je odgovoril, da še ne, da pa jo bo. Potem ko jo je prebral, je z njo odšel k sekretarju Zveze združenj borcev Slovenije, svojemu znanцу, in dogovorila sta se za snemanje filma.

Tako se je zbrala in angažirala generacija po vojni rojenih, rekel bi, da so to vnuki naše generacije, ter uradno začrtala in izpeljala kadrovsko-organizacijske, operativne, finančne in druge zadeve okrog filma pod pokroviteljstvom Zveze združenj borcev Slovenije z

Predpremiere v Koloseju v Ljubljani in predstavitev filmske ekipe

Filmska ekipa

V filmu nastopajo **Domen Valič, Denys Bilash, Jernej Gašperin, Lovro Zafred, Ana Špik, Rok Vihar, Marko Plantan, Tjan Premzl, Darko Nikolovski, Jan Bučar, Valentina Plaskan, Darja Krhin, Andrej Lenart, Miha Rodman in Dominik Vodopivec**. Producenti so Dejan Babosek, Jernej Brajer in Aljaž Verhovnik, direktor fotografije je Gregor Kitek, pri glasbi za film je sodeloval Tim Žibrat, kostumografinja je Barbara Drmota, scenografka Urška Mazej, montažo podpisuje Babosek, oblikovanje zvoka Borut Berden, za masko sta poskrbeli Darja Krhin in Barbara Hren.

glavnim nosilcem, tajnikom Zveze združenj borcev, in režiserjem filma Dejanom Baboskom, ter skupaj z nami še živimi meninci, in to so: Valerija Škrinjar - Valči, šifrantka; Franci Bera, kurir; Jože Strniša, borec; Rudi Pfeifer, radiotelegrafist; in jaz.

Tukaj je nujno omeniti, da je vest o začetku snemanja filma vzbudila v našem narodu pri domoljubih tako veliko naklonjenost, da so ga v celoti financirali s prostovoljnimi prispevki. Brez teh

spomenik našega odpora in njegove neuničljive moči v morali, etiki, enotni bojevitosti, tovarištvu, korajžji in neomajnem domoljubju, v pokončnosti in vztrajnosti. Zgled vrednot dejanj, ki danes pomenijo preboj v naši državi.

Film je tudi spomenik pogumnim borcem, ki so na Menini planini dali svoje življenje za našo svobodo. Nima in ne nosi nikakršnega razdiralnega namena in ne spreminja takratne resnične zgodovine našega naroda v sporu z okupatorji, prav tako nima nobenega cilja manipulirati z ljudmi, ampak želi prikazati pravo resnico, poštenost in upravičenost našega narodnoosvobodilnega boja, borcem pa se zahvaliti in jih počastiti ter ohraniti spomin na naš odpor tudi na velikem filmskem platnu. Predvsem pa želi mladim rodovom brez komercialnega namena pokazati in jim zapustiti sled časa, junaštva in domoljubja, resnično zgodovino naše Osvobodilne fronte in narodnoosvobodilnega boja, v katerem smo bili pripravljene za domovino žrtvovati tudi svoje življenje.

Na koncu bi se vsem vam novinarjem in vašim organizacijam ter sredstvom javnega obveščanja rad zahvalil za poštenost v želji, da še naprej pomagata našemu narodu, da se pomiri in da si modro sežemo v roke s poštenim in odločnim korakom – slovenski narod je zadosti kaznovan s sporom. Končajmo to žalostno in medsebojno obremenilno jalovo početje. Hvala!

Franc Sever – Franta
(tiskovna konferenca v Ljubljani)

KOLUMNA

Jože Poglajen

Poti na smetišče zgodovine

Kako trdna je Šarčeva koalicija po dobrem letu vladanja? Sestavljeni iz petih strank so ji številni napovedovali konec že, ko so njeni ministri prisegli. Zlasti glasni so bili v največji opozicijski stranki. Septembra lani so ji prerokovali, da ne bo dočkala novega leta. Morali so se ugrizniti v jezik in padec vlade preložiti na poznejše datume.

Med najvztrajnejšimi preroki skorajšnjega črnega petka za Šarčevo vlado je nekdanji enoletni policijski minister, znan tudi po tem, da je nad protestnike na ljubljanskih ulicah zoper Janševu vlado pošiljal vodni top in policijske specialce, Vinko Gorenak. Tako je Gorenak nedavno tvitnil, da bo vlada ob prvih znakih recesije takoj odletela na smetišče zgodovine! Toda to so bolj kot ne Gorenakove in drugih Janševih zvestih sledilcev mokre sanje in tolažba zaradi šestletnega zdenja v opoziciji, daleč od oblastnih vzvodov, da bi lahko zadovoljili svoje apetite, in kar je še huje, brez kolikor toliko oprijemljive možnosti, da se Janševa SDS znova povzpne na oblast. Sanje in tolažba so sicer dovoljeni, dejstva pa so nekaj povsem drugega. Ta bolj kažejo na to, da se SDS nevarno bliža robu smetišča zgodovine. Drži, da je na lanskih volitvah dobila 25 poslanskih mest in da je tako največja stranka v parlamentu. Toda hkrati drži, da je bil Janša daleč od tega, da bi mu uspelo sestaviti svojo vladno koalicijo. Očitno je bil prvak SDS preklislo grozdje za vseh preostalih osem strank, da bi katera od njih šla z njim v španovijo. Lahko bi rekli, da je v parlamentu dokončno postal persona non grata.

Napovedovalci skorajšnjega padca vlade stavijo na številna nesoglasja med koalicijskimi partnerji. Pri tem spregledujejo, da Šarčeva koalicija ni združba enako mislečih – razen ko gre za skupen odklonilni odnos do Janševe SDS – ampak koalicija, ki jo skupaj držijo oblast in z njo moč, vpliv in tudi osebni interesi. Za večino od njih bi bile torej morebitne predčasne volitve nepotrebno tveganje, da to oblast izgubijo, za nekatere tudi tveganje, da iz parlamenta izpadejo na smetišče zgodovine. Slednje zlasti velja za SMC. Čeprav je stranko prevzel gospodarski minister Počivalšek, sodeč po anketah javnega mnenja nima prav nobenih možnosti na volitvah prestopiti prag novega parlamenta. Skromne možnosti se

obetajo tudi Desusu in SAB. Predčasne volitve so torej zanje prej nočna mora kot zelen cilj. Volitve bi bile veliko manjše tveganje za Listo Marjano Šarča, kajti ankete ji obetajo podvojitev izida prejšnjih volitev. Predčasne volitve so pravzaprav njegov adut, s katerim brzda apetite koalicijskih partnerjev. Spomnimo se samo njegovih napovedi, da bo na sprejem državnega proračuna – pri tem se interesi strank najbolj jasno razgalijo – vezal glasovanje o zaupnici. Torej jih je postavil pred dejstvo: ali boste predlagani proračun podprli ali pa gremo na volitve! Očitno je delovalo in proračun je tako rekoč že pod streho.

Če bi bolj kot mokre sanje upoštevali realna politična razmerja, tudi v SDS ne bi navijali za predčasne volitve. Nedavna anketa agencije Parsifal – to je agencija, ki ji Orbanov in Janšev imperij Resnice edini zaupa – je strankam Šarčeve koalicije brez Levice namerila 48-odstotno podporo, opoziciji z Janšo na čelu pa zgolj 39 odstotkov. Po tej Parsifalovi anketi Janševa SDS s 24 odstotki ne bi bila več niti relativna zmagovalka. Zmagala bi Šarčeva lista z 31 odstotki podpore volivcev. Tudi zmernim sledilcem Janše postaja jasno, da so za morebiten naskok SDS na oblast potrebne spremembe v stranki. Zlasti bi bilo treba ustaviti največkrat za lase privlečeno lajno o vsesplošnih krivicah, lopovstvu in korupciji vse do zadnjega uradnika na SOVI in namesto tega zastaviti konkreten vsebinski program reform, ki bi volivcem obetale boljše upravljanje države in njenih sistemov od zdravstva, šolstva do vojske in policije. Toda za kaj takega je potreben čas, ki pa se Janši izteka.

Vsaj teoretično obstaja sicer ne ravno zelo verjetna možnost, da SDS znova pride na oblast po bližnjici. Brez volitev. Janša bi lahko pred morebitnimi predčasnimi volitvami poskusil sestaviti svojo vlado tako, da bi za jokerja uporabil Počivalškovo SMC. Če bi namreč Janša ministru ponudil več, kot mu daje Šarec – recimo več kot stomilijonski državni vložek v hotelirski holding, – bi velika večina od enajstih poslancev SMC – nekateri sicer s stisnjenimi zobmi a vendarle – podprla takšno vlado. Nimajo namreč česa izgubiti: z volitvami bi bili takoj ob udobno, dobro plačano in vplivno poslansko službo, z vzpostavitvijo nove vladne koalicije pa bi na Gorenakovo smetišče zgodovine odleteli čez dobri dve leti.

Nedavna anketa agencije Parsifal – to je agencija, ki ji Orbanov in Janšev imperij Resnice edini zaupa – je strankam Šarčeve koalicije brez Levice namerila 48-odstotno podporo, opoziciji z Janšo na čelu pa zgolj 39 odstotkov.

AKTUALNO – Ameriški vojak Leonard Creo

Vojna ustvarja tudi pošasti

dr. Cvetka Hedžet Tóth

Posledice vojne. Namreč vojne, ki jo še vedno doživljamo kot svojo vsakdanost, čeprav smo bili rojeni že po njej. Angleški zgodovinar Keith Lowe (roj. 1970) je leta 2017 objavil knjigo z naslovom *Strah in svoboda: kako nas je spremenila druga svetovna vojna* (slov. prevod 2018) in že z naslovom opozarja na svoj pristop.

Keith Lowe skuša v svoji knjigi med drugim »premotriti mitološke, filozofske in psihološke posledice vojne. Kako je spomin na krvave boje zaznamoval naše medosebne odnose in naš odnos do sveta? Kako je spremenil naš pogled na to, česa vse smo zmožni ljudje? Kako je vplival na naš strah pred nasiljem in močjo, naše hrepenenje po svobodi in pripadnosti, naše sanje o enakosti, poštenosti in pravičnosti?« S temi mislimi lahko spremljamo avtorjeva obsežna razmišljanja, ki so ponekod preveč dolgovozna in včasih še nerazumljivo nevtralistična. Toda kot problemsko zastavljenim je treba priznati, da so po humanistični plati posrečen izbor. Nagovarja nas z opisom usod posameznikov, ki jim je druga svetovna vojna povsem spremenila življenje.

Junastva, ki se dogajajo, so zelo pogosto povezana z vojnimi razmerami in izstopajo zaradi nepredvidljivosti. Tudi grozodejstva in nenadoma povsem nepomembni ljudje, brezbarvni, in sicer z obrobja kriminala, zaživijo v svoji zločinski premoči nad drugimi ljudmi. Vojna ustvarja tudi pošasti, po vojni so isti ljudje za nekatere junaki, za druge zločinci. Ostanimo pri teh junaških dejanjih in usodi junakov, ki so po naključju postali izjemni.

Izkrcanje v Normandiji

Ameriški vojak, prostovoljec Leonard Creo (roj. 1923), je med drugo svetovno vojno doživel izkrcanje v Normandiji. Januarja 1945 je bil s svojo enoto na meji med Francijo in Nemčijo. Branili so nezaščiteni Strasbourg, in ko so Nemci prečkali reko, jih je sam uspešno zaustavljal s streli iz svoje bazuke in povzročil pravo paniko. Težko ranjenega so poslali nazaj v Ameriko, kjer se je zdravil na Long Islandu. Bil je odlikovan in prejel je priznanje bronasta

Ko po spletu beremo, kaj vse ta G. I. Bill (of Rights), imenovan tudi Zakon o ponovni oskrbi vojakov, zagotavlja veteranom druge svetovne vojne, smo prijetno presenečeni. Tudi mnogi ameriški ekonomisti so ugotavljali pozitivne učinke te zakonodaje.

zvezda za svoja junaška dejanja, za »neomajno hrabrost« v Strasbourgu, kjer je »čisto sam« preprečil sovražnim silam, da bi prečkale reko, ter »kljuboval smrtonosnemu mitraljezu in topniškemu obstreljevanju«.

Amerika je po vrnitvi svoje vojske, ki so se borili proti nacistični Nemčiji, obravnavala kot junake in jim s posebnim zakonom, imenovanim »G. I. Bill«, ki ga je podpisal sam

predsednik Roosevelt 22. junija 1944, omogočila številne ugodnosti. Med mnoge trajne ugodnosti za veterane je spadal tudi »brezplačen univerzitetni študij« in Leonard Creo je začel študirati umetnost; študij je uspešno končal in svoje življenje nadaljeval kot slikar. Imel je še invalidnino in ustvarjal, vojna mu je »spremenila življenje na vse mogoče načine«. Amerika je vse do danes na te svoje veterane, ki so se borili proti fašizmu in nacizmu, zelo ponosna, spoštuje jih in tega zakona bivšim borcem proti nacizmu niti Trumпова administracija ni preklcala. Naši desnici za poduk, še posebej takrat, ko si silovito prizadeva za ukinitve vseh privilegijev naših

Živel je tudi v Mehiki, Italiji, Španiji, Franciji, dalj časa celo v Veliki Britaniji. Sam je priznal, da če »ne bi bilo druge svetovne vojne, se nič od tega ne bi zgodilo«, kajti »vojna mi je spremenila življenje na vse mogoče načine« in z »njo je povezano vse, kar se mi je zgodilo«.

Amerika kot zmagovita dežela

Danes visijo njegove slike v najbolj uglednih ameriških galerijah in njegova popularnost je z leti naraščala. Avtor dela *Strah in svoboda* nas opozarja na Ameriko kot zmagovito deželo, ki je tiste, ki so se zanj bo-

še živih borcev, celo srečevanj, praznovanj, in pri tem agresivno zahteva odstranitev partizanskih spominskih obeležij, plošč, spomenikov in podobnega; marsikaj od tega je že storila in še počne v kakšni desno spolitizirani lokalni skupnosti. Po nekaterih šolah so učiteljem petja in zborovodjem prepovedali peti partizanske pesmi.

Prisrčne slike

Leonard Creo je postal umetnik in v delu *Strah in svoboda* o tem junaku beremo tole: »Zaradi udeleževanja v vojni je imel možnost izkoristiti ugodnosti, ki mu jih je omogočal zakon o nekdanjih borcih, študirati in postati umetnik: njegove slike zdaj visijo v stalnih muzejskih in univerzitetnih zbirkah po vsej Ameriki.« Ko človek po spletu gleda te slike, se nasmehne – tako prisrčne so in njegovi otroci so likovno uprizorjeni sredi živahne igre. Držijo se za roke in plešejo, veselijo se svojega otroštva. Ena sama optimistična gesta, ki z vedrino upodablja najbolj navadne in vsakdanje plati življenja. Tudi odrasli plešejo, muzikanti igrajo, vse je veselo, pregreto z voljo do življenja.

Creo se je življenje po vojni zelo spremenilo; kljub telesnim poškodbam je veliko hodil in potoval: »Na veteranskih tekmovanjih v hoji je prejel več nagrad in postavil več svetovnih rekordov v svoji starostni skupini.« Kot priznan umetnik je po svetu potoval in se naučil tri jezike.

ri, tudi nagradila, in to predvsem tako, da jim je omogočila dostojno, finančno in materialno preskrbljeno življenje; domoljubje je dragocena vrednota in zakonodaja, ki to omogoča, je sama domoljubje. Ko po spletu beremo, kaj vse ta G. I. Bill (of Rights), imenovan tudi *Zakon o ponovni oskrbi vojakov*, zagotavlja veteranom druge svetovne vojne, smo prijetno presenečeni. Tudi mnogi ameriški ekonomisti so ugotavljali pozitivne učinke te zakonodaje. Ta zakon ne zagotavlja samo nepovratnih sredstev za šolanje, ampak tudi nizkoobrestne hipoteke in posojila za mala podjetja, dodatno usposabljanje na delovnem mestu, nadomestilo za brezposelnost, privilegije pri zaposlovanju in podobno. Če veteran teh ugodnosti sam ni mogel izkoristiti, so se lahko prenesle na njegove družinske člane. Vprašanje, ki se nam tu zastavlja, je, ali smo pri nas dovolj dostojno dali priznanje, pomoč in podporo našim borcem, tej legendarni partizanski generaciji – taki, kot je ni bilo nikdar prej v zgodovini slovenskega naroda in je tudi zlepa več ne bo –, generaciji, ki zdaj odhaja in se poslavlja. Prosto po Kajuhu povedano bomo mi z njihovimi zgledi v prihodnje prebijali in lomili še tako močne zidove.

Še enkrat: Amerika, kakšno dareljivo priznanje daje tem veteranom in kako ponosno se ameriški ambasador udeležuje prazničnih slovesnosti tam, kjer so spominska obeležja padlim zavezniškim ameriškim vojakom pri nas, v Sloveniji. Slava jim!

KOLUMNA

dr. Martin Premk

Preboj

Po dolgem času je na platna naših kinodvoran prišel film »Preboj«, ki govori o uspešnem preboju partizanov iz sovražnikovega obroča. Prebojev iz obkolitev, kot je ta v novem filmu, je bilo med narodnoosvobodilnim bojem še mnogo. A na srečo je preboj z Menine planine zdaj dobil svojo zgodbo na filmskem platnu, za kar moramo vsem ustvarjalcem filma izreči iskrene čestitke.

Zgodba v filmu je danes pomembna predvsem zato, ker smo zaradi nje po skoraj treh desetletjih ali več spet dobili celovečerni film, ki spoštljivo in pošteno govori o partizanskem boju in partizanskih vrednotah, kot so upor, pogum in tovarištvo. Po desetletjih pljuvanja po lastni zgodovini je končno dozorelo spoznanje, da moramo na svojo zgodovino biti ponosni, namesto da se je sramujemo ali jo zanikamo. Ne glede na vse napake, grehe ali krivice je vplivala na naše življenje, zato resnico naše zgodovine lahko brez strahu raziskujemo in iz nje črpamo moči, ki nas vodijo naprej. Zadnja desetletja je bil partizanski boj prikazovan zgolj slabšalno, pri čemer je najhujše to, da po njem niso pljuvali samo njegovi nasprotniki, ampak so včasih sami podporniki partizanstva v njem iskali vse najslabše namesto vsega najboljšega. »Svet bo drugačen, ko bodo ljudje spet ljubili hrabrost in spoštovani čast,« je pred leti v roman Ukana zapisal Tone Svetina. Tega junaškega romana že dolgo ne omenjajo, ker preveč spoštljivo in resnično opisuje partizanski boj, tako kot že dolgo ni bilo filma, kot je »Preboj«.

V času, ki ga imenujejo »kriza vrednot«, ko celo politične stranke načrtno širijo sovraštvo in kličejo novi fašizem, to ne more biti presenetljivo. Če se izdajalci, ki so služili okupatorju in mu prisegli, razglašajo za »narodno vojsko«, domoljubi, ki so dali življenje za svobodo, pa so danes »komunistični morilci«, takšna »kriza vrednot« ne more biti nič čudnega. Kajti prav partizanske vrednote, kot so pogum, svoboda, poštenje, tovarištvo, znanje, sodelovanje, bratstvo in enakost, so v »demokratični« oziroma kapitalistični družbi nezaželene. Gospodarji današnje Slovenije oziroma Evrope imajo raje vrednote, ki jih lahko opišemo kot domobranske: sebičnost, pohlep, hlapčevstvo, izdajstvo in neznanje, ki je pogoj za suženjsko odvisnost in izkoriščanje. Za razliko od partizanov, ki so za ceno svojega življenja branili ljudi, jim pomagali, jih združevali ter jim poskušali zagotoviti boljše življenje, se domobranci nimajo s čim pohvaliti, razen s tem, da so ubijali za okupatorja, od njega prejeli plačilo za to in da so za majceno korist ovajali svoje sosede. Od plemenitega partizanskega boja je minilo že mnogo časa in vmes smo se znašli v družbenemu redu, ki temelji na lastnini, pohlepu in izkoriščanju. Zato danes prevladujoča »sredstva javnega obveščanja« poudarjajo samo domobranske vrednote, saj s tem spodbujajo pohlep, izkoriščanje sočloveka in hlapčevsko držo, kateri sledi prodaja vsega vrednega tujcem, da lahko nekateri v svoj žep stlačijo majhne dobičke. Ponižnost tujim gospodarjem je dobrodošla predvsem, če ti prihajajo iz »večvrednega« germanskega sveta, ki so ga zelo občudovali že domobranci. Stranka iz našega parlamenta celo odkrito prisega na domobranstvo. Če se bodo torej mlajši rodovi ob ogledu filma spraševali, kakšni ljudje so bili domobranci, jim lahko vsaj preprosto odgovorimo: to so bili ljudje kot Janez Janša in njegovi. Če se lahko slavi hlapčevanje okupatorju, ki je Slovincem namenil smrt, potem ni nič čudnega, če je izginila meja med slabimi in dobrimi vrednotami. Da so nekateri ljudje, posebno pa vodilni politiki in poslovneži, izgubili mejo med dobrim in slabim, med poštenim in goljufivim ter med resnico in lažjo, lahko vidimo vsak dan. Če že v lastni zgodovini niso zmogli ločiti dobrega od slabega, naj se potem vsi tisti, ki nam že skoraj tri desetletja ukazujejo in solijo pamet, ne sprašujejo, od kod je zdaj prišla »kriza vrednot«. Novi film bi lahko bil znanilec novih prebojev, ki jih bo še treba pogumno narediti, da spet postavimo vse naše vrednote na svoja mesta. Predvsem so to vrednote, ki so naš narod, obkoljen z večjimi narodi, stoletja obdržale živega: pogum, svoboda, tovarištvo, enakost, poštenje in pravica. Ker nam po žilah teče kri naših partizanskih prednikov, bomo vedno pogumno šli v nove preboje. Kajti to smo dolžni vsem partizanom in partizankam, ki so nam prinesli svobodo in prvo državo.

Prav partizanske vrednote, kot so pogum, svoboda, poštenje, tovarištvo, znanje, sodelovanje, bratstvo in enakost, so v »demokratični« oziroma kapitalistični družbi nezaželene.

MEDGENERACIJSKI DIALOG – Potvarjanje zgodovine

Imena šol in »lažna partizanska

dr. Maca Jogan

Ko se pozornemu človeku zdi, da je potvarjanje novejših zgodovine v Sloveniji doseglo skrajne meje, ga medijsko poročanje, ki naj bi pripomoglo k ohranjanju skupinskega spomina, prepriča o brezmejnosti tega početja. Glasniki »nove resnice«, po kateri je NOB le mit, izničujajo celo dejanja, ki so pomenila vrhunec humanosti in solidarnosti v najtežjih razmerah partizanskega boja.

Za najnovejši primer takšne prakse je poskrbela Nova 24TV (1. septembra 2019), ko je vest o spominski slovesnosti ob 75. obletnici prenosa ranjencev iz partizanskih bolnišnic Franja in Pavla dopolnila s trditvijo, da ta in številni drugi dogodki, ki jih organizira Zveza združenj borcev za vrednote NOB, kažejo, da »slovenska levica ... še naprej nadaljuje s potvarjanjem zgodovine«. Nekaj dni pozneje (9. septembra 2019) se je komentator v tem mediju obregnil ob splošno slavljenje »lažne partizanske zgodovine in herojstev, ki jih v resnici ni bilo«.

Ob takšnih sporočilih se sprašujem, ali je morda ocena Petra Wilkinsona, da gre pri partizanskem odporu za »gibanje, ki je verjetno najpomembnejši dogodek v srednji Evropi, odkar je Andreas Hofer na začetku 19. stoletja dvignil tirolske kmete v upor proti Napoleonu«, čista izmišljilja ali preprosto laž. Kot član angleške misije, ki je bila nekaj mesecev pri slovenskih partizanih, si P. Wilkinson v poročilu o partizanskem boju (spomladi leta 1944) gotovo ni izmislil ocene, ki ne bi ustrezala videnemu in preverjenemu stanju »na terenu«. Torej mu smemo zaupati kakor tudi množici dokumentov in različnih drugih virov, katerih poznavanje lahko kre-

Med vsemi šolami, ki se v letu 2019 še kitijo s »komunističnim imenom«, prepričljivo izstopa OŠ Slave Klavore v Mariboru, ki ima v svoji »e-osebni izkaznici« izredno bogato predstavitev življenja in boja naslovne junakinje. Prav to dejstvo daje smisel prizadevanjem za ohranjanje imena OŠ, saj se za imenom skriva pokončna osebnost, katere moralne vrline in svobodoljubno delovanje so lahko zgled sedanjim in prihodnjim rodovom učencev in učečemu osebju.

pi ponos na enkrat in za narodni obstoj odločen NOB, hkrati pa utrjuje potrebo po dvomu in zavračanju sedanjih sprevernjenih razlag.

Omenjene trditve (zaščitene s »svobodo govora«) se nenehno ponavljajo in naj bi upravičevale mnogostranske praktične ukrepe za moralno in materialno »prenavljanje« slovenske družbe po njeni »osvoboditvi« izpod »komunizma«. Zagovornikom prave »demokracije« predstavljajo veliko oviro za popolno »prenovo« tudi različni spominski dogodki v zvezi z NOB, ki da »delijo ljudi« in preprečujejo, da bi dosegli »konsenz« o obsodbi »totalitarizmov«. Po pričanju teh »drugače mislečih« spadajo med ovire tudi imena šol, kolikor še niso (bila) »osvojenjena« zveze s partizanskim bojem ali (prosto po Himmlerju) »komunističnih« oznak. Da bi lažje dojel pomembnost te ovire, je pojasnje-

Osnovna šola Slave Klavore Maribor

vanje njenega odpravljanja treba umestiti v širše družbene okoliščine in daljše časovno obdobje.

Demokracija in protikomunizem

Po zasuku političnega sistema kot izkupička večstrankarskih demokratičnih volitev (1990) in po osamosvojitvi države (1991), po odpravi socialističnega samoupravnega sistema se je v imenu demokracije in »demokratizacije« začelo odpravljati vse, kar je bilo »ideološko« in/ali kakor koli drugače povezano s »komunizmom« – šlo naj bi za osvoboditev izpod »suženjstva totalitarizma«. Večina prebivalstva, ki je tako enotno glasovala za samostojnost države, ni vedela, kaj se skriva za lepimi in privlačnimi besedami, kot so osvoboditev, demo-

2. Vrniti slovenskim domobrancem čast in priznanje, da so z odporom proti komunistični revoluciji prav v obdobju sovražne okupacije moralno upravičeni in po občasnem meddržavnem pravu legitimno podprti branili eksistenčne interese slovenskega naroda ter s tem stali v službi najvišjih vrednot civiliziranega človeštva: Bog – narod – domovina. ... 11. Vrniti vso po komunističnem režimu zaplenjeno ali pod pritiskom odtujeno imovino njihovim izvirnim lastnikom ali njih zakonitim dedičem.... 13. Odstraniti vse spomenike komunističnim vodjem in za komunistični sistem zaslužnim osebam ali pa na enako vidna mesta postaviti spomenike tudi domobranskim in drugim zaslužnim narodnim osebnostim.«

Po skoraj treh desetletjih je mnogo zahtev že uresničenih, saj se po »protikomunističnem cunamiju«,

ki se je pojavil v začetku vladavine »pomladnih strank«, temelji novega »demokratičnega« reda bolj ali manj prikrito in odkrito utrjujejo na vseh področjih in ravneh družbenega delovanja, od jezika in govora do upravljanja pomembnih podsistemov v državi. Kako se je začelo ureničevanje 13. točke in kakšno je sedanje stanje, kaže vpogled v označevanje javnih izobraževalnih ustanov, preprosto imen šol. Izbor samo enega, drobnega dela iz zapletene celovite strukture je smiselno, saj se z izobraževanjem in vzgojo prenašajo temeljne osebnostne značilnosti in vrednote, ki usmerjajo delovanje posameznikov od zasebne do javne družbene ravni.

Imena šol brez ideologije?

V samostojni državi je bil eden od ključnih ukrepov na področju upravljanja izobraževalnih zavo-

03-898-26-30
info@muzej-velenje.si
www.muzej-velenje.si

muzej
VELENJE

obiščite
**MUZEJ USNJARSTVA
NA SLOVENSKEM**

zgodovina»

po vsej Sloveniji, od vzhodne do zahodne meje, od severa do juga, vsekakor pa to dogajanje ni šlo mimo vednosti odgovornega ministrstva. Sadovi čiščenja v prvih dveh desetletjih samostojne države se kažejo v tem, da so: v Cerkljah ob Krki in v Ljubljani na OŠ Prule brisali ime Toneta Seliškarja; v OŠ Apače in na II. OŠ v Murski Soboti so brisali ime Karla Destovnika - Kajuha; na OŠ Črni Vrh nad Idrijo in OŠ v Koprju so zbrisali ime Janka Premrla - Vojka; na II. OŠ v Celju ime Slavka Šlandra; na IV. OŠ v Celju in na OŠ Mirna Peč ime narodnega heroja Ivana Kovačiča - Efenke; na OŠ Hudinja, na Prvi OŠ Slovenj Gradec in na OŠ Slivnica pri Celju ime Franja Vrunča; na OŠ Ig pri Ljubljani ime Ljuba Šercerja; na OŠ Deskle ime Jožeta Srebrničja; na OŠ Litija ime Dušana Kvedra - Tomaža; na OŠ Vodmat v Ljubljani ime dr. Jožeta Potrča; na OŠ Poljane v Ljubljani ime narodnega heroja Toneta Tomšičja; na OŠ Spodnja Šiška v Ljublja-

dov odpravljanje vse »ideološke« umazanje, »ostankov komunizma«, torej vsega, kar je nastalo v »prejšnjem režimu«. Šole bi morale že za novimi ustanovitvenimi akti pokazati, da se prilagajajo »demokratičnim« merilom in da prekinjajo »totalitarni« sistem. V prevladujočem javnem govoru je bila predhodna družbena socialistična ureditev dosledno zasramovana kot totalitarna, komunistična, kot nekaj nenormalnega in bolnega. Izobraževalne ustanove je bilo treba očistiti, da bi se mladi rodovi vzgajali manj »ideološko« in bolj »nevtralnno«.

Po vsej Republiki Sloveniji so »demokratične« čistilne akcije z različno jakostjo potekale ob koncu leta 1991 in zlasti v začetku 1992. V nekaterih šolah so bili zlasti ravnatelji tako zavzeti in vneti varuhi novega »neideološkega« reda, da so »čistilne akcije« umestili kar v okvir kulturnega dneva; v eni od ljubljanskih osnovnih šol so učenci v razredih odstranjevali in razbijali Titove fotografije in gorljive odpadke sežigali na dvorišču. S preglednimi sklepi svetov šol ali pa tudi mimo njih so se začela odpravljati imena šol po partizanskih boricah in enotah, po pomembnih dogajanjih v času NOB, začeli so se odstranjevati doprsni kipi narodnih herojev po šolah, trgati table z napisi itd. Te posege v vnanjost je počasi dopolnjevalo spreminjanje vsebine (zlasti) pouka zgodovine. Oba procesa še potekata in se dopolnjujeta, kajti kot ugotavljajo nekateri zgodovinarji (npr. J. Dežman, 2014), »osvobajanje od zločinske polpreteklosti še zdaleč ni končano«.

Primerjalna analiza imen osnovnih šol v šolskem letu 1986/87 z letom 2008/09 je pokazala, katere osnovne šole so bile »očiščene« v skladu z zahtevami novih oblastnikov ter koliko jih je ostalo »umazanih«. Pred desetimi leti je slaba petina od vseh tedanjih osnovnih šol (449) v imenu še ohranjala povezo z NOB, medtem ko je dobra petina imela spremenjeno ime oziroma zbrisano povezanost z NOB.

Seznam izbranih partizanskih imen je dolg, zato je tukaj omenjenih le nekaj primerov, ki kažejo, kako korenito je bilo brisanje v nekaterih okoljih do leta 2009. Bolj ali manj radikalno se je sicer brisalo

na Vojkove brigade; na OŠ Koroška Bela – Karavanški kurirji NOB; na OŠ Železniki Prešernove brigade).

Kljub vsem pritiskom je bilo v letu 2009 še okoli osemdeset šol, ki so ohranila imena po osebah in drugih pomembnih dogodkih iz časov NOB. Med drugimi so naslednje: OŠ komandanta Staneta in OŠ Mirana Jarca v Črnomlju; OŠ neznanih talcev v Dravogradu; OŠ Dušana Flisa v Hočah; OŠ Franca Lešnika - Vuka v Slivnici; OŠ Vojke Šmuc v Izoli; OŠ Zbora odposlancev slovenskega naroda v Kočevju; OŠ Antona Šibelja - Stjenke v Komnu; OŠ XIV. divizije v Senovem; OŠ Franc Rozman - Stane v Ljubljani (na Prušnikovi 85); OŠ Anice Černejeve v Makolah; OŠ Angela Besednjaka, OŠ Bratov Polančičev in OŠ Slave Klavore v Mariboru; OŠ Pohorskega bataljona v Oplotnici; OŠ Olge Meglič na Ptuj; OŠ Belokranjskega odreda v Semiču; OŠ Milana Majcna v Šentjanžu; OŠ Franceta Bevka v Tolminu; OŠ Par-

loško zaznamovane« vsaj še prej – kot vzorec – omenjene osnovne šole. Prebrskala sem predstavitvene podatke teh OŠ na medmrežju in ugotovila, da še vsa imena držijo. Vmes so se pojavile odkrite in odločne težnje po brisanju pri eni od šol (2014: OŠ Antona Šibelja - Stjenke v Komnu), vendar je »čistilna akcija« za zdaj zaustavljena po zaslugi krajevne organizacije ZB.

Med vsemi šolami, ki se v letu 2019 še kitijo s »komunističnim imenom«, prepričljivo izstopa OŠ Slave Klavore v Mariboru, ki ima v svoji »e-osebni izkaznici« izredno bogato predstavitev življenja in boja naslovne junakinje. Prav to dejstvo daje smisel prizadevanjem za ohranjanje imena OŠ, saj se za imenom skriva pokončna osebnost, katere moralne vrline in svobodoljubno delovanje so lahko zgled sedanjim in prihodnjim rodovom učencev in učečemu osebju. Takšna vzornica kot še mnogo drugih, ki so se borili za svobodo in pravično družbo v skrajno sovražnih razmerah, bi morali imeti neomejen čas družbene veljave, saj se pri njih lahko navdihujejo vedno novi rodovi pri iskanju poti za človeka dostojno življenje. Ta iskanja pa v prihodnje zagotovo ne bodo lažja, saj se vedno bolj odkrito kažejo ogrožajoče posledice podnebnih sprememb, hkrati se po svetu krepi fašizacija in družbena neenakost, sklicevanje na strpnost do drugače mislečih pa spremlja zoževanje prostora svobodnega odločanja posameznikov in skupnosti o pogojih življenja. Kdor koli bi hotel izbrisati ime Slave Klavore (in mnogih drugih), bi moral odkrito priznati, da ceni fašistično ali nacistično misel, kadar »mislí drugače«.

Imena šol in aktivno slovenstvo

Morda se bo komu zdelo ukvarjanje z imeni šol preveč drobnjakarsko in nepotrebno. Prepričana sem o nasprotnem, kajti izobraževanje ne poteka kjer koli, temveč v zgradbah, katerih oznake kažejo na vrsto in stopnjo dejavnosti in lahko že tudi v imenu na zasidranost v določenem sistemu vrednot. Besedičenje o nevtralnno šoli je samo slabo zakrita tančica za vsestransko prežetost izobraževanja z (družbeno veljavni) vrednotami, v primeru slovenske prenovne s težnjami po spoštovanju univerzalnih »civilizacijskih vrednot« po meri protikomunizma. Odstranjevanje »komunističnih« sledi iz imen šol ima globlji pomen in nikakor ni niti naključno niti zanemarljivo. Gre pravzaprav za sistematično krčenje opornih virov za oblikovanje občutka pripadnosti izobraževalni ustanovi, ki bi vključeval ponos na odpor, na NOB in tudi na dosežke v zgodnjem socialističnem redu. Ponujena »drugačnost« vrednotne usmeritve (»Bog, narod, domovina«) pri vzgajanju sedanjih mladih ljudi, kot se kaže, nedvomno ni v prvi vrsti usmerjena v ohranjanje »aktivnega slovenstva«. V daljšem časovnem obdobju pa lahko pripomore k oblikovanju poslušnih robotov, kar končno ustreza nosilec neoliberalnega modela kapitalističnega gospodarstva s fašističnimi oziroma fašistoidnimi spremljevalci vred.

Osnovna šola Majde Vrhovnik Ljubljana

ni ime Zvonka Runka; na OŠ Šentvid ime Alojza Kebeta; na OŠ Vižmarje - Brod pri Ljubljani ime Ivana Novaka - Očka; na OŠ Pirniče ime Tineta Rožanca; na OŠ Branik ime Angela Besednjaka; na OŠ v Pesnici ime Kerenčičevi; na OŠ Šmartno pri Litiji ime Franca Rozmana - Staneta in tako naprej. Seznam izbranih osebnih imen šol dopolnjujejo še izbrisana imena brigad in drugih znakov povezave z NOB. (npr. na OŠ Dolenjske Toplice Baza 20; na OŠ Spodnja Idrija so se znebili ime-

tizanska bolnišnica Jesen v Tinjah.

Za pregled sedanjih imen vseh šol na seznamu iz leta 2009, ki do tedaj niso presekale vsem vidnih znakov duhovnih vezi z NOB, bi bil potreben daljši čas; bi pa bilo to pregledovanje vsekakor potrebno glede na neprekinjenost teženj po čiščenju in v nekaterih primerih učinkovitih posegov (saj naj bi po A. Bergerju bilo letos še 66 takšnih šol). V sedanjem trenutku sem morala omejiti zanimanje na vprašanje, ali so deset let pozneje (2019) »ideo-

Osnovna šola Milojke Štrukelj Nova Gorica

PESMI

Podljubelj

*Podljubelj, ti zemlja presveta,
si gorenjskega sveta raj in milina
in kaj vse nam pove ta tvoja tišina.*

*Veliko nam tega zgodovina pove,
vendar ne bomo izvedeli nikoli vse,
kaj vse se je tukaj godilo,
koliko gorja, muk in solza
prelito tukaj je bilo.*

*In vsako leto prihajamo na proslavo,
da počastimo te tako mučeniško
trpeče žrtve
in jim izkažemo slavo in hvalo.*

*Nam pa vse te sledi povedo,
kaj vse se je tukaj zgodilo,
in vendar ne bomo nikoli dojeli,
kaj vse so ti ljudje 12 narodnosti tukaj
pretrpeli.
Zato pa besede hvala jim in slava
ne bodo nikoli zadostovale.*

*A ti podljubeljski svet,
nad tabo bo veter stoletja vihral
in te čudovite gore te bodo varovale,
da boš tudi ti kakšno noč mirno zaspal
in to tako težko pridobljeno svobodo
varoval.*

Terezija Cvikl
(Celje, 22. junija 2019; navdih
dobila na srečanju internirancev
v Podljubelju)

**SVOBODNA
B E S E D A** je glasilo ZZB za vrednote
NOB Slovenije za domoljubna, socialna,
gospodarska, politična, zgodovinska in
kulturna vprašanja doma
in po svetu. Izhaja vsak zadnji petek v mesecu.

Izdajatelj: ZZB za vrednote NOB Slovenije
Zanj: Tit Turnšek, predsednik
Uredniški odbor: dr. Maca Jogan,
Božo Kovač, Mitja Meršol
Odgovorni urednik: Janez Alič
telefon: 041 686 322
elektronski naslov:
svobodna.beseda@gmail.com
Jezičkovni pregled: Mirjam Furlan Lapanja

Naslov uredništva in naročnin:
ZZB za vrednote NOB Slovenija,
Einspielerjeva ulica 6, 1000 Ljubljana
telefon: (01) 434-44-45; fax: (01) 434-41-17
romana.jemec@zzb-nob.si

REPORTAŽA – V Portorožu počastili vrsto obletnic

»Ne vrag, le sosed je mejak«

»Danes, ko so človekove pravice bolj kot kadar koli do zdaj med tnalom in nakovalom nestrpnih, se bomo zavezali ohranjanju opomina in spomina na 63.000 ljudi, ki so bili iz Slovenije izseljeni v različna koncentracijska in delovna taborišča, in na več kot 12.000 slovenskih rodoljubov, ki se nikoli niso vrnili domov,« je v vabilu na letošnje srečanje, ki je potekalo od 20. do 23. septembra v hotelih LifeClass v Portorožu, zapisal predsednik organizacijskega odbora Matjaž Špat.

Tradicionalno vseslovensko srečanje nekdanjih internirank in internirancev, političnih zapornic in zapornikov nekdanjih nacifašističnih taborišč in zaporov, izgnancev ter ukradenih otrok, njihovih svojcev in prijateljev je potekalo od 20. do 23. septembra v hotelih LifeClass v Portorožu, tudi tokrat pod pokroviteljstvom predsednika Republike Slovenije **Boruta Pahorja**. Slavnostni govornik na osrednji slovesnosti, ki so jo že 25. pripravili v samostojni Sloveniji in je potekala pod sloganom »Ne vrag, le sosed je mejak«, je bil minister za Slovence v zamejstvu in po svetu, **Peter J. Česnik**. Prireditev je bila povezana z več obletnicami: s 175. obletnico objave Prešernove Zdravljice, 75. obletnico njenega ponatisa v partizanski tiskarni Trilof in 30. obletnico uradnega sprejema sedme kitice Zdravljice za slovensko himno.

Slovesnost je po scenariju Silvanne Knok (Televizija Medvode) tudi tokrat temeljila na vlogi vseh, ki so se pridružili uporniškemu gibanju, za ohranjanje slovenskega jezika in kulture, ki sta nas in nas bosta tudi v prihodnje ohranjala na tej in drugi strani meja. Rdeča nit slovesno-

Osnovna šola Milojke Štrukelj Nova Gorica

sti je bila zavest, da je Prešernova Zdravljica s svojim temeljnim sporočilom brezčasna, brez opredeljenega prostora, za vse prilike in vse vrednostne sisteme. Hkrati so ob tej priložnosti zaznamovali 100. obletnico priključitve Prekmurja in opozorili na 80. obletnico začetka druge svetovne vojne, ki je vojno iz strelskih jarkov dobesedno prenesla v vsak dom, ko so tudi ženske, starejši in številni otroci iz nemih opazovalcev postali »anonimne« vojne žrtve v zaporih, taboriščih in izgnanstvu.

Nesmiselne vojne

»Temeljno sporočilo vseh dosedanjih in tudi današnje slovesnosti je, da je vsaka vojna nesmiselna, razen če poteka v luči svobode za vse in v bran človekovih pravic. Naše sporočilo je, da nas ni okupiral ne nemški, ne italijanski, ne madžarski in ne hrvaški narod, temveč fašizem

in nacizem, ki nimata svoje domovine in se lahko razpaseta povsod, kjer so zanju ugodne razmere,« je v uvodnem nagovoru poudaril **Matjaž Špat**. Razveselila ga je tudi tokratna rekordna udeležba: »S svojo udeležbo na proslavi znova dokazujemo, kako ponosen je naš zmagoviti spomin, kako globoko je naše spoštovanje do velikega prispevka narodnoosvobodilnega boja k naši državnosti in kako trdna je naša privrženost izročilu in vrednotam.«

Slovesnosti so se udeležili tudi številni ugledni gosti, tako poslanca v Evropskem parlamentu, mag. Tanja Fajon in dr. Milan Brglez, poslanka državnega zbora mag. Meira Hot, predsednica Društva izgnancev Slovenije 1941–1945 ter predsednica Mednarodnega odbora izgnancev in beguncev, žrtve fašizma in nacizma v letih 1920–1945, prof. Ivica Žnidaršič, predsednik Ukrajinske zveze žrtve nacizma Markian Demidov, podpredsednik Mednarodnega od-

bora in predsednik Združenja poljskih žrtev, prizadetih zaradi tretjega rajha Włodzimierz Orsztynowicz, predsednik češkega društva izgnancev Milan Rajter, generalni sekretar Zveze društev vojnih invalidov Slovenije Vladimir Pegan, predsednik Društva ukradenih otrok dr. Janez Žmavc in edina še živeča borka 4. bataljona Cankarjeve brigade Malči Jakša - Miša.

Minister Peter J. Česnik se je v govoru med drugim obregnil tudi ob dandanašnje poskuse spreminjanja zgodovine: »Vaši sinovi in hčere, vnuki in pravnuki naj bodo nosilci spominov na trpljenje in ceno, ki ste jo plačali, da danes v samostojni Sloveniji mi vsi, vaši otroci in vnuki in pravnuki in tudi ljudje, ki hočejo spreminjati zgodovino, lahko živimo v miru na svoji zemlji.« Spomnil je, da Slovenci še danes ob vse bolj zbledelih spominih na grozote druge svetovne vojne zmanjčkamo na opravičilo: »Pred tedni je Poljska imela spominsko komemoracijo ob 80. obletnici vdora nacizma in okupacije Poljske. Na komemorativni slovesnosti je bil prisoten sam politični vrh Zvezne republike Nemčije, ki se je v poljskem jeziku opravičil poljskemu narodu. Mi čakamo že 74 let na opravičilo političnega vrha naše zahodne sosede Italije za vse grozote, ki jih je fašizem izvajal od leta 1920 do leta 1929.«

Ohraniti in okrepiti mir

Predsednik Borut Pahor je zbranim na slovesnosti povedal, da je povabljen na spominsko slovesnost ob 75. obletnici osvoboditve taborišča Auschwitz in da bo tako kot ob 70. obletnici s seboj na ta žalostni kraj

spomina vzel nekaj preživelih taboriščnic, med njimi tudi zadnjo še živečo Judinjo iz Murske Sobote, Eriko Fürst. Da njihovo trpljenje ne bi bilo zaman, se predsednik Pahor zavzema, da na vsak način ohranimo in okrepimo mir: »Če hočemo ohraniti in okrepiti mir, moramo vsa vprašanja našega življenja med ljudmi in med narodi urejati po mirni poti. Če naj stvari in zadeve uredimo po mirni poti, moramo verjeti v dialog.« Nadaljeval je s pogledom proti nastopajočim otrokom: »Če bomo dosledno sledili sporočilu 'Nikoli več!' in bomo do konca in do kraja verjeli v dialog in to tudi takrat, ko ta ne bo ničesar prinesel, se bomo k njemu vedno znova vračali, ker vse drugo vodi v izločevanje in na koncu v vojno. Do takrat bodo tudi ti otroci živeli v miru in varno.« Program so ustvarjalci znova stkali iz spominov žrtev vojne, da bi tako obudili ljubezen do sočloveka, do rodne grude in jezika ter do vrednot generacije slovenskih taboriščnic in taboriščnikov, kot so tovarštvo, solidarnost, sočutje, pravičnost in enotnost. V kulturnem programu, oblikovanem kot dialog med generacijami, so sodelovali Orkester Slovenske vojske, Tržaški partizanski pevski zbor Pinko Tomažič, pevka Anika Horvat, tenorist Martin Sušnik, pevski zbor Osnovne šole Koper, plesalca Matej Pritekelj in Petra Pekolj, dramski igralec Domen Valič, recitatorji Tara R. Knok, Lina Potočki Vozny, Matej Ulčar, Janez Konda in Urban Pipan ter Televizija Medvode s projekcijami.

Nataša Predalič (TVM)
foto: Iztok Pipan (TVM)

SPOMINI – Dve letališči ob reki Kolpi

Bombnik pristal na letališču Krasinec

V Beli krajini sta bili med drugo svetovno vojno ob reki Kolpi dve partizanski letališči, Otok in Krasinec, med seboj oddaljeni le štiri kilometre. Na letališču Otok sta bila zaradi mehkega terena pogosto onemogočena pristajanje in vzletanje letal. Prav mehka tla so zahtevala ureditev letališča na Krasincu, kjer je bilo obrežje ob Kolpi višje, območje obsežnejše, tla pa nekoliko bolj trdna. Tudi steza je bila daljša, dolga okoli 1500 metrov in široka skoraj 400 metrov.

Letališče Krasinec so začeli graditi oktobra leta 1944, prva letala pa so na njem pristala že konec decembra. Že 5. januarja 1945 je na Krasinec priletelo šest letal s spremstvom šestih lovcev. Od 21. do 28. februarja pa so letala pristajala vsak dan, a le podnevi. Naša hiša je bila v bližini letališča. Star sem bil 14 let, zato se takratnih dogodkov dobro spominim. Z letališča so z letali vozili ranjence v italijanske bolnišnice, pred tem so bili nastanjeni po okoliških hišah. Tudi pri nas doma so ležali po sobah, za silo oskrbljeni so čakali na prevoz.

Dobro se spominim, da sem 27. februarja 1945 šel s partizanom Jožetom Majerletom loviti ribe na Kolpo. Nenadoma sva opazila, da se letališču počasi približuje večje letalo, in kmalu sva zagledala letališko osebje, kako teče proti letališki stezi. Radovednost je bila velika,

tudi midva sva stekla proti letališču. Zagledali smo bombnik, ki se je spuščal na letališče. Pozneje smo izvedeli, da je bil zadet ob bombardiranju Ausburga in tako poškodovan, da leta do matičnega letališča v Italiji ni več zmož, zato je pristal na Krasincu. V njem je bilo 12 članov posadke. Očitno niso vedeli natančno, kje so pristali, šele ko so zagledali rdeče zvezde na kapah partizanov, je med njimi zavladovalo splošno veselje. Naslednji dan so se z drugim letalom vrnili v svojo bazo, bombnika pa niso popravljali, saj je bil preveč prizadet, pa tudi steza na Krasincu ni bila primerna za vzlet takega velikana.

Zavezniška letala so samo februarja s Krasinca evakuirala 284 ranjencev, do 21. marca so odpeljala 524 ranjencev, drugih potnikov in rešenih pilotov. 13. marca je na Krasincu zasilno na trupu pristal tudi zavezniški lovec, ki je bil v akciji zadet in onesposobljen, pilot pa ni bil poškodovan. 25. in 26. marca so zavezniški zaradi nevarnosti ogromno otrok, žensk in starcev s Krasinca odpeljali na različna letališča v Dalmaciji, kar je bila ena največjih evakuacij prebivalcev med NOB v Jugoslaviji. Med temi potniki je bila tudi znana pisateljica Alma Karlin, ki je pred tem pred nacisti iz Celja pobegnila v Belo krajino, o tej evakuaciji pa je pisala v svojem delu Moji izgubljeni

topoli. Aprila leta 1945 so zavezniška letala odpeljala 436 ranjencev. Sovražnik je z letali večkrat napadel letališče, a sta na letališče padli le dve bombi, obe na naš travnik, na rob letališča. So pa bombe padale tudi na drugo stran Kolpe, na Hrvaško. Letalski napadi na letališče večje škode niso povzročili, saj je bila protiletalska obramba učinkovita. Sestavljali so jo štirje protiletalski mitraljezi, ki so bili s podnožjem v globokem izkopu. Protiletalski mitraljez je bil na Kučarju, hribčku na Krasincu, od naše hiše oddaljenem le 300 metrov, nasproti letališča proti Gribljam, in eden na Plišivici. Letališče so napadali tudi iz hrvaške smeri. 22. marca 1945 so sovražne enote v Pobrežju prodrle čez Kolpo. Partizani so jih po dveh dneh premagali, a žal so se iz bitke vrnili z žrtvami. V naši hiši je bila nastanena posebna enota, ki je imela protiletalski mitraljez, težko bredo in lahki mitraljez – angleški bren. To orožje je uporabljalo sedem partizanov. Vodil jih je Pajnič, z njim pa so bili še trije Primorci: Ličar, Puc in Vouk, Dolinar iz Retj nad Trbovljami, Žebal iz Kamnika in študent Stane iz Ljubljane. Poznali smo jih samo po teh imenih.

26. marca 1945 je zgodaj zjutraj sovražno letalo odvrlo bombe, ki na srečo niso zadele letališča. Podobno je bilo dva dni pozneje, is-

Pogled na letališče Krasinec danes: meja in rezilna žica (Foto: Božo Flajšman)

tega dne je na letališču pristalo kar 12 zavezniških letal, to je bil prav poseben dan. Zadnjič se je sovražno letalo blizu Krasinca pojavilo 14. aprila 1945 proti večeru, a ga je obramba pregnala.

Ranjence, ki smo jim v naši hiši dali zavetje, so z vozovi prepeljali do letališča. Nekega dne so me določili, da sem jih prepeljal z vozom, v katerega smo vpregli edinega vola, saj je šel drugi za hrano partizanom. Ko so ranjence z voza premeščali v letalo, je k meni, ki sem čakal ob volu, stopil pilot, mi položil puško čez rame in me fotografiral z ranjenci in letalom v ozadju. Fotografije nisem nikdar videl in žal nimam nobenega spomina na tiste čase in na dogajanje na letališču. Otroci se nevarnosti vojne sploh

nismo zavedali in tako smo nekoč na sosedovem vrtu blizu sedeža Vojske državne varnosti (VDV) našli italijansko bombo, ki pa ni imela več sprožilnega jezička. Vzel sem jo v roke in jo zalučal kakšna dva metra stran v živo mejo. Tedaj pa je počilo, pripadniki VDV so pritekli z brzostrelkami, saj so se ustrašili napada ustašev, ki so se zadrževali na drugi strani Kolpe. Seveda so se z menoj pogovorili, nato pa so me poslali domov z drobcem granate v okrvavljenem kolenu.

Letališče je usposobil arhitekt Edo Mihevc, hraber partizan in prijeten redkobeseden mož. Naključje je hotelo, da mi je bil po vojni v službi nekaj časa celo nadrejen.

Vinko Brodarič

MEDGENERACIJSKI DIALOG – Praznik naše himne

Prešernove daljnovidne misli

Iztok Pipan

V dolini Ločnice pri Medvodah je bila 28. septembra proslava, posvečena številnim obletnicam, ki jih te dni praznuje naša himna Zdravljica. To je France Prešeren napisal jeseni pred 175 leti, pred 75 leti so jo ponatisnili v partizanskih tiskarnah Trilof in Donas ter velja kot primer enega najlepših uporniških tiskov v okupirani Evropi. Pred 30 leti, 27. septembra 1989, pa je skupščina Socialistične republike Slovenije Zdravljico sprejela za himno SR Slovenije.

Slovesnost je bila na novem vaškem trgu KS Trnovec in je le streljaj oddaljena od lokacij partizanskih tiskarn Trilof in Donas, ki stojita skriti v zavetju težko prehodnih grabnov Polhograjskih dolomitov. V teh grabnih je Edo Bregar – naš medvoški Gutenberg, ki si je nadel partizansko ime Don – v nemogočih razmerah ob pomanjkanju tehničnih sredstev izdeloval za tiste čase moderne tiskarske stroje, na katerih so tiskali propagandni ma-

Slavnostni govornik akademik dr. Matjaž Kmecl (foto: Iztok Pipan)

terial, pa tudi knjižice in časopise. Tudi prvi izvod Gorenjskega glasa, regionalnega časopisa, ki izhaja še danes, so takrat natisnili v dolini Ločnice. In ko so se vodili v gorenjski Osvobodilni fronti v najbolj črnih dneh slovenske zgodovine spomnili stotega rojstnega dne Zdravljice, so pri priči sklenili, da ga je treba slovesno praznovati. V skrivnih podzemnih tiskarnah Trilof in Donas so v najbolj skromnih razmerah, vendar polni iznajdljivosti in ustvarjalnosti, poskrbeli za bibliofilski natis te Prešernove programske pesmi. Pesmi, ki je navdihovala partizanske borbe in svobodomiselne Slovence, kot je dejal slavnostni govornik, akademik dr. Matjaž Kmecl.

»Narodnoosvobodilni borci so jo nosili s seboj – zapisano na listih v žepu in v srčnem spominu. V njej so bili našti vsi tisti ideali, za katere so šli v boj na življenje in smrt – brez katerih ne bi bilo vredno živeti. Zgodovina je hotela, da so to bile v tistem času tudi vrednote, ki so bile smrtno ogrožene po vsem svetu. Tako da je zato ta naš boj bil obenem boj za ves svet, za človeka vredno življenje na njem.«

Kmecl je poudaril, da je slovesnost v Ločnici širokoljudska potrditev pripadnosti Prešernovim daljnovidnim mislim in naročilom.

Predsednik borčevske organizacije v Medvodah Vladimir Bertonec

Poslanica ob slovesnosti »Koder sonce hodi«

Pred 175 leti je velikan slovenstva zapisal pesem. Pesem, ki bi lahko bila le še ena izmed tisočih, ki se porajajo v dušah pesnikov, kadar jim je najlepše, kadar jim je najtežje. A to ni bila običajna pesem. Bila je njegov kredo. Kredo, ki je daleč presegel razumevanje okvirov tistega časa in se je kot zvezda severnica postavil na nebo Slovencev. Postavil na nebo vseh tistih, ki si dotle niti sanjati niso upali, kaj šele da bi verjeli.

A zapihal je veter in prišli so temni oblaki. In nevihte soške fronte in drugih bojišč so zamajale hraste. A ker je zvezda severnica sijala tudi takrat, so sanje ostale, četudi pozneje marsikje na izgubljenem ozemlju skrite kot žerjavica, ki je bila prekrita s pepelom kulture, ki so jo v zameno za drobtine na oltar novega gospodarja polagali nekateri.

Že ko se je zdelo, da človeški rod vseeno trpljenje, ki ga izkusi na lastni koži, vsaj nekoliko spametuje – že so se našli tisti, ki so znali tako dolgo in premeteno ponavljati laži, da so te počasi postajale resnica za milijone. In spet je prihrumel vihar, vihar grozan, vihar strašan. In ko je bilo najtemneje, ko se je zdelo, da temi in zlu ni videti konca.

Takrat je skupina fantov in deklet ponovno glasno in ponosno izpovedala svoj kredo. Ko so v nemogočih razmerah mokrih in razmočenih grap, nenehni smrtni nevarnosti in z izjemnim pogumom to vero vračali tudi drugim. Ta pesem osmih kitic je takrat narod dvigovala in mu vlivala vere v najvišje vrednote svobode, enakosti, bratstva.

In zaradi vseh njih in mnogih drugih, ki so pokončno stali tudi takrat, ko bi bilo lažje se prikloniti, smo pred tremi desetletji končno lahko dočakali dan, dan, ko smo Zdravljico tudi uradno potrdili za našo zvezdo severnico.

In danes? Danes nam je Zdravljica vsaj toliko pomembna kot pred 175, 75 ali 30 leti. Zato, ker je preveč tistih, ki želijo neresnico premeteno pretvarjati v resnico. Malo znana deveta kitica govori:

*Ljubezni sladke spone
naj vežejo vas na naš rod,
v njim sklèpajte zakone,
de nikdar več naprej od tod
hčer sinov zarod nov
ne bo pajdaš sovražnikov!
Bog naj vse, kar nas je,
živi tovarše združene!*

Zato naj Zdravljica ostane naš kompas. Naj ostane naš ponos. Naj jo izpovedujemo veselega srca. Naj za vedno ostane naš, moj kredo.

Nejc Smole, župan Občine Medvode
28. septembra 2019, Ločnica

Prav tako pa je tudi shod hvaležnega spoštovanja do naših junških prednikov v NOB, vseh njihovih žrtev in njihovega dela. Bili so enako izjemna generacija, kot je bil Prešeren izjemen pesnik in mislec. Govornik je sklenil: »Naj spomin nanje živi, dokler slovenski rod živi na zemlji tod, kot poje pesem!«

Prireditve je bila dobro obiskana.

In pesem je segala od prve slovenske himne Naprej zastave slave preko planinske himne Oj Triglav moj dom do partizanskih pesmi in pesmi, ki so zaznamovale osamosvajanje Slovenije. In kot zanimivost: tako Simon Jenko kot Jakob Aljaž sta hodila v isto osnovno šolo v občini Medvode, v Osnovno šolo Smlednik. Iz Medvod je tudi partizanski pesnik Oto Vrhunc – Blaž Ostrovrhar, čigar pesem je tudi odmevala v Ločnici. Skratka, celoten kulturni program je bil vrhunsko zasnovan in tudi izveden, za kar so poskrbeli člani Partizanskega pevskega zbora z zborovodjo Iztokom Kocenom, tokrat tudi s solistko Gajo Sorč. Prvič se je poslušalcem pod dirigentsko taktirko Damjana Medveška predstavila Godba Medvode, zapel je pevec Tone Habjan ob spremljavi harmonikarja Nejca

Jemca in njegovih sinov, s pesmi sodobnih medvoških pesnikov se je predstavil recitatorska skupina Osnovne šole Preska pod mentorstvom Nataše Razpet, zaplesala pa je mladinska folklorna skupina KUD Oton Župančič Sora, ki jo vodi Lea Onurfija Volk. Prireditve sta odlično povezovala Silvana

Knok, ki je tudi zasnovala scenarij prireditve, in Domen Valič.

Ob koncu prireditve je za sodobno poslanico ob vseh obletnicah poskrbel župan Medvod Nejc Smole. Prebral jo je ob zvokih skladbe Svobodno sonce, ki je na koncu zadonela na prireditvenem prostoru, in v poslanici zaobjel bistvo visoke pesmi.

Izjemen konec prireditve je spremljalo tudi nebo. Če je med prireditvijo kazalo, da bo kmalu dež, je ravno ob petju verzov »Svobodno sonce naj sije spet, na to deželo in na ves svet« posijalo nad Medvodami in poskrbelo, da so obiskovalci dobre volje posedeli in se družili še v popoldan. Prireditve so skupaj organizirali ZZB za vrednote NOB Slovenije, Občina Medvode, ZB Medvode, JZ Sotočje Medvode, KS Trnovec in TV Medvode.

DOGODKI – Pohod za mir 2019

Migracije ter okoljske in migracijske stiske

Slovenske članice Svetovne federacije veteranov (Zveza združenj borcev za vrednote NOB Slovenije, Zveza društev vojnih invalidov Slovenije, Zveza veteranov vojne za Slovenijo, Zveza policijskih veteranov in klubov MORIS, ki je letos postala nova članica WVF) so želele z letošnjim simbolnim pohodom za mir, ki je potekal 20. septembra v Ljubljani, opozoriti, da mir ni samoumeven.

Udeleženci so se zbrali na ploščadi pred Moderno galerijo, kjer

je zaigral orkester slovenske policije. Prijezdila je policijska konjenica in pohodnike za mir spremljala po Cankarjevi, Čopovi, Prešernovem trgu in Stritarjevi ulici vse do Mestnega trga, ki se je doobra napolnil. Pohodniki so nosili balončke z odtisnjanim znakom OZN, kar je bila variacija na temo goloba kot simbola miru, ter zastavice in replike praporov OZN in WVF.

Osrednji govornik oziroma glasnik nacionalnega mirovnega sporočila je bil zdravnik, znanstvenik, publicist in zagovornik socialne

države Dušan Keber. Zbrane je ob koncu pohoda na Mestnem trgu opozoril, da se nam v prihodnje obetajo predvsem gospodarske in okoljske stiske ter napovedane migracije milijonov ljudi. Vse to bo po njegovi oceni pljusnilo tudi k nam, zato se zaman tolažimo, da živimo v conu miru.

»Mir je na žalost danes zgolj nekakšen odmor med dvema vojnama, ko tisti, ki so zmagali, kopicijo oblast in moč ter pripravljajo podlago za nove vojne. V ozadju

tega je pohlep predvsem najboga-tejših držav, kar preprečuje, da bi sprejeli dobre ukrepe, s katerimi bi mir zagotovili tudi v prihodnosti,« je dejal Keber. Zato bi bila po njegovem potrebna mobilizacija vseh ljudi, da bi pritiskali na svoje vlade, na svoje politike, naj se prenehajo sprenevedati, da delajo za mir, ker v resnici delajo zelo malo ali skoraj nič. Pozval je k temu, da se takšno stanje preseže, sicer bosta nemir ali vojna segla tudi do nas, je dodal.

Ljubljanski župan Zoran Jankovič je v nagovoru povedal, da je Ljubljana lahko vzor za ves svet, saj nima nobenih ograj v glavah ali okoli mesta, ampak sprejema vse ljudi in spoštuje različnosti. Svetovni dan miru bi moral trajati vse leto, je zazelel ljubljanski župan.

Na Mestnem trgu v Ljubljani so prebrali tudi poslanico ob dnevu miru generalnega sekretarja OZN Antonia Guterresa, sledila je minuta molka za žrtve vseh vojn na svetu, dogodek pa so sklenili orkester slovenske policije, pevka Irena Yebuah Tiran in pevec Matjaž Mrak. Program pa je povezoval Ambrož Kvartič.

Zavzemanje za mir je ena izmed pomembnih dejavnosti Svetovne federacije veteranov (WVF), saj – kot so v svoj kredo statuta povzeli besede Nobelovega nagradjenca Ralpa Bunchea – »nihče ne more pričati o vojni bolj zgovorno kot tisti, ki so se v njej bojevali«. In mir ni samo odsotnost vojne, je mnogo več, vendar je svet še vedno poln pravih vojn.

Svetovna federacija veteranov ob svetovnem dnevu miru organizira pohode za mir v številnih prestolnicah držav članic WVF.

Anton Pozvek, generalni sekretar ZPVD Sever, foto: B. Platiše

Poslanica generalnega sekretarja ZN za leto 2019

Mir je v Združenih narodih v središču vsega našega dela. In mi vemo, da je mir veliko več kot svet brez vojn. Pomeni odporne in trdne družbe, v katerih je lahko vsakdo deležen temeljnih svoboščin in se uspešno razvija, ne da bi se moral boriti za zadovoljevanje osnovnih potreb.

Danes se mir sooča z novo nevarnostjo: s podnebnimi nevarnostmi, ki ogrožajo našo varnost, naše preživetje in naša življenja. Zaradi tega je to v središču letošnjega mednarodnega dneva miru. In to je tudi razlog, da sklicujem zasedanje predsednikov držav in vlad o podnebnih ukrepih.

To je svetovna kriza. Samo če bomo skupno delovali, bo ta naš edini dom lahko miren, uspešen in varen za nas in za prihodnje rodove.

Na ta mednarodni dan miru vas vse pozivam: sprejmite konkretne podnebne ukrepe in to zahtevajte tudi od svojih voditeljev.

V tej tekmi lahko in moramo zmagati.

Antonio Guterres

V SLIKI IN BESEDI

Mačkovec pri Postojni:

8. septembra 2019 smo se množično udeležili slovesnosti ob spominskem obeležju v Mačkovcu pri Postojni in počastili spomin na 73. obletnico prenosa ranjencev iz bolnišnice Franja in drugih krajev na letališče Nadlesk pri Cerknici. Od tam so jih zavezniki z letali odpeljali na zdravljenje v Bari v že osvobojeni južni Italiji.

S čustvi in ponosom prežeta slovesnost je bila pravi trenutek za podelitev najvišjega priznanja ZSB Slovenije za vrednote NOB našemu članu Stanetu Korentu, borcu, prekomorcu, aktivnemu članu organizacije.

Stane se je rodil 12. novembra 1925 v Celju in kljub svojim letom še vedno ponosno nosi simbol rdeče zvezde. Kot bорец NOB je izkazal hrabrost, ponos skojevca, minerca in vero v zmago domoljubja. Po vojni je 21 let deloval v organizaciji ZB in prenašal vrednote NOB na mlajše rodove. Sodeloval je pri postavitvi petih spomenikov NOB in obeležij v občini Pivka. Ko je imel sedemnajst let, so ga Nemci odpeljali v delovno taborišče, kmalu zatem pa na fronto v italijanskih Apeninih. Prišel je v roke zaveznikov in odpeljali so ga v taborišče Bari. Odločil se je za pridruženje partizanom. Dodeljen je bil skupini minometalcev in kmalu je postal vodja. Na kapi je kot skojevec ponosno nosil rdečo zvezdo. Po razburljivi morski poti čez Vis in Biograd je prišel v Knin, kjer je s soborci bil eno najtežjih bitk – vključen je bil v 19. divizijo. Po krvavi zmagi se je divizija pomikala na Krbavsko polje in v Udmino. Tam so naleteli na večkrat požgane vasi brez prebivalcev. Najtežje bitke je Stane bojeval za osvoboditev Reke in okolice (Jelenje). Pri tem so se bojevali s 97. nemškim korpusom, ki se je ob umiku srdito upiral.

Vojne je bilo kmalu konec – vrnitve domov pa še ne. Čakal jih je še uničujoč marš v Dalmacijo in Knin. Kot izkušnega in pogumnega borca ga je komandant predlagal za izobraževanje na vojaški akademiji v Beogradu. Po treh mesecih usposabljanja pa je bila pot do oficirskega naziva nedosegljiva. Razlog: kot 17-letnik je bil prisilno mobiliziran v nemško vojsko.

Njegove nadaljnje korake je takrat odločala ljubezen. Po viharjih vojnih dneh se je ustalil v Divači, pozneje v Pivki.

Boža Pečko, predsednica ZSB Pivka

Cerknica:

Predsednik Republike Slovenije Borut Pahor se je ob mednarodnem dnevu starejših udeležil odkritja mozaične stene pred Centrom starejših v Cerknici, kjer je spregovoril zbranim.

Poudaril je pomen delovanja vseh, ki skrbijo, da je življenje starejših prijetnejše in lepše. V tem je pomen medgeneracijske solidarnosti, je dejal. Dodal je, da je v Ljubljani obiskal 19. festival za tretje življenjsko obdobje in tam videl kopico novosti, predvsem pa se je prepričal, koliko pozornosti je posvečene prav medgeneracijskemu sodelovanju in reševanju aktualnih težav, s katerimi se soočajo starejši in z njimi vsi, kot skupnost in družba. »Vse to nas opozarja, da je problem, ki je pred nami, pravzaprav zares lep, to je dolgoživa družba: vedno več naših staršev in tudi mi vsi postajamo del tako imenovane dolgožive družbe in v tej lepoti življenja moramo najti rešitev za težave, ki so s tem povezane – od medicinske oskrbe naprej.« Predsednik Pahor je še opazil, da starejši vedno bolj ohranjajo vitalnost tako duha kot telesa, ter poudaril, da nam ljudje z izkušnjami, dragocenimi spoznanji in življenjsko modrostjo ponujajo priložnost, ki je morda še ne znamo v celoti izkoristiti.

Mozaično steno v Cerknici je predsednik Pahor imenoval »čudovit projekt medgeneracijskega sodelovanja«, ki pa obenem opominja tudi na lačne otroke v svetu. Mozaična stena je postavljena v okviru svetovne akcije Fundacije Conin, tako je v 48 državah postavljenih že več kot 240 mozaičnih sten pod geslom Za svet brez lačnih otrok. Stena v Cerknici je prva mozaična stena v Sloveniji. Projekt postavitve stene so v KD Rak Rakec ob pomoči Občine Cerknica in DEOS Centra starejših Cerknica zasnovali medgeneracijsko. **Vir: Urad predsednika republike, foto: Nik Jevšnik/STA**

Čepinci:

23. junija smo se člani DKZ Puconci udeležili slovesnega odprtja graničarskega muzeja, v katerem je v obnovljeni nekdanji stražnici v Čepincih zbirka Varuhi meje. Slovesnost je bila namenjena tudi praznovanju dneva državnosti in 100. obletnice priključitve prekmurskih Slovencev k matični državi. Številne udeležence je pozdravil župan občine Šalovci Iztok Fartek. Poudaril je, da je v tem delu Prekmurja na skrajnem Goričkem zgodovina pustila svoj pečat. Z bridkostjo se je spominjal nekdanjih dogodkov in opomnil, naj se zgodovina ne ponovi več. Opozoril je na dobre in korekne čezmejne

odnose s Porabjem. V sodelovanju z njimi je nastal tudi omenjeni muzej. Slavnostni govornik, predsednik DZ RS mag. Dejan Židan, je opozoril na pariško mirovno konferenco, ki je bila prelomnica za ljudi, ki so takrat živeli ob meji. Veliko zaslugo nosijo tudi tisti, ki so mejo uspešno varovali in jo obranili. Omenil je še, da smo kot narod želeli samostojnost in dobili smo državo. Vendar pa je v zadnjem času opaziti, da kjer ni skupnih ciljev in dela vsak po svoje, tudi ni rezultatov. Kot narod smo obstali, ker smo govorili slovensko, ker smo govorili prekmursko, ker smo snemali slovenske filme, ker smo prebirali slovenske knjige. Vse to so temelji, zaradi katerih smo obstali.

In če bomo tako trdno na tleh stali tudi v času, ko ni stabilne prihodnosti Evropske unije, bomo kot narod obstali.

Milan Osterc, predsednik IV. pododbora policijske postaje Lendava in Policijskega veteranskega društva Sever za Pomurje, ter polkovnik Miran Fišer iz Vojaškega muzeja Slovenske vojske sta povzela nastajanje muzeja in na kratko opisala zgodovinske dogodke.

Pri odprtju muzeja so sodelovali: Občina Šalovci, Vojaški muzej Slovenske vojske, Zveza veteranov vojne za Slovenijo, Policijsko veteransko društvo Sever za Pomurje, Policijska uprava Murska Sobota, pomurska društva generala Maistra in drugi posamezniki. Eden izmed avtorjev muzejske zbirke Varuhi meje je tudi major mag. Zvezdan Marković, vodja skupine za muzeologijo Vojaškega muzeja Slovenske vojske. Omenil je, da je pomembno, da se ohranijo zgodovina in zgodovinski predmeti za nadaljnje rodove. Odprtje muzejske zbirke je del čezmejnega projekta Mura - Raba Tour iz programa Interreg Slovenija - Madžarska.

Manja Konkolič

Draga:

*Danes Dragarska dolina
deležna je spomina
na strašna vojna leta,
ki bila so tako prekleta.*

To je del pesmi Naj lučka gori, ki jo je prav za to spominsko slovesnost spesnil domačin Zdenko Turk. Slovesnost je bila pripravljena v spomin na padle borce in žrtve fašizma omenjene doline in pa v spomin na požig vasic Novi Kot in Stari Kot.

Zbrali smo se 13. julija ob lepo urejenem spomeniku in njegovi okolici v Dragi. Slavnostni govornik je bil Blaž Kavčič, predsednik Sveta ZSB Slovenije. Lepo je povezal vso preteklost teh krajev z zdajšnjim dogajanjem. Spominu na žrtve je bil prilagojen tudi kulturni program. Zbranih je bilo precej ljudi, tako domačinov kot tudi gostov. Taka in podobna srečanja imajo velik pomen. To ni samo obujanje spomina na težko preteklost, obenem povezuje in druži ljudi domačega in širšega okolja.

KO ZSB Draga, foto: Vesna Mikolič

Graška gora:

Kot že tradicionalno vsako leto smo se člani Društva za vrednote NOB Gaberje tudi letos udeležili proslave na Graški gori, ki je potekala 31. avgusta 2019. V uradnem delu spominske slovesnosti smo se spomnili vrednot NOB in njihove vrednosti v današnjem času. V nadaljevanju dneva pa smo se

zbrani na Graški gori družili ob dobri glasbi in hrani ter skupaj s svojimi prijatelji in somišljeniki obujali spomine in poglobili vezi, ki nas vežejo. Veselimo se prihodnjega srečanja ne samo na Graški gori, ampak tudi drugod, da skupaj utrdimo zavedanje o vrednotah NOB.

Društvo za vrednote NOB Gaberje

Igriše:

Na Igrišah v bližini tromeje med žalsko, laško in hrastniško občino vsako leto tretjo soboto v juliju poteka spominska slovesnost v spomin na tragični dogodek 7. marca leta 1943, ko so Nemci ubili sedem zavednih Slovencev, tri člane Hribarjeve družine, sosedovega fanta in tri partizane. Iz goreče in od sovražnika obkoljene hiše se je rešil le en partizan Veličkove čete.

Na slovesnosti, ki jo pripravijo vse tri osrednje borčevske organizacije omenjenih občin, se je zbralo okrog 450 udeležencev. Veliko se jih je pripeljalo, slaba polovica pa jih je na pot odšla organizirano na pohodih iz Savinjske doline, Laškega in Hrastnika. Med udeleženci slovesnosti je bil tudi poslanec državnega zbora Matjaž Han. Posebni udeleženci sta tokrat bili Zdenka Napret in Verena Ribič, hčeri Marije - Mimike Hribar, ki ji je uspelo preživeti to tragedijo, mariborske zapore ter zatem zloglasni Auschwitz in taborišče Ravensbrück, kjer je tudi dočkala konec vojne.

Osrednji govornik je bil Marjan Vodeb, podžupan občine Žalec. V svojem govoru je na kratko orisal takratni čas, ko je nemška soldateska s svojimi pomagači morila in požigala po slovenski zemlji. Žrtve tega so postali tudi Hribarjevi, pri katerih je bila ena prvih partizanskih javk na tem območju. Vse od začetka vojne je kmetija partizanom pomagala s hrano in zatočiščem. Tako je bilo tudi tistega usodnega dne, v nedeljo 7. marca 1943, ko so se pri Hribarjevih ustavili partizani pod vodstvom Alojza Hafnerja - Velička, ki je bil na tej domačiji reden gost. O tragediji je spregovoril tudi Branko

Slovesnosti, na kraju, kjer je nekoč stala Hribarjeva domačija, se je udeležilo več kot 450 udeležencev.

Zupan, avtor knjige Rdeči sneg na Igrišah, in prebral odlomek iz knjige, ki opisuje ta grozoviti okupatorjev zločin.

Za kulturni program so tokrat poskrbeli: Moški pevski zbor Laško, Godba rudarjev Hrastnik, recitatorka Jožica Ocvirk ter pesnik in pisatelj Branko Zupanc. Slovesnosti pa so dajali svoj pečat številni praporščaki s prapori svojih veteranskih organizacij in spominska Revirska partizanska četa.

Besedilo in foto: Darko Naraglav

Ruše, Kurešček:

Konec oktobra je navadno čas za obisk grobov naših najdražjih. Tisti, ki spoštujemo vrednote NOB, pa obiščemo tudi grobove in spominska obeležja padlih partizanov, ki jih je polno po Sloveniji. Precej jih je tudi v naši občini Store.

Letos me je pot zanesla na Kurešček. Tam je skupaj z ženo pokopan Jože Jakič - Dušan. Umril je v 93. letu starosti. Generalpodpolkovnik Jože Jakič - Dušan je bil nosilec partizanske spomenice 1941 in drugih visokih odlikovanj. Pisatelj Franci Strle ga je v svoji knjigi z naslovom »Veliki finale na Koroškem« označil kot enega najboljših komandantov brigad na Slovenskem. Ob njegovem grobu so mi misli uhajale v čas druge svetovne vojne, ko sta bila z mojim pokojnim očetom borca legendarne XIV. divizije v Šerčerjevi brigadi in sta se večkrat spominjala tistih časov. Ponosen sem, da izhajam iz partizanske družine. V mojem srcu bo večno živel.

Srečko Križanec, Štore

Koboli, Trebižani:

Sežanski občinski praznik 28. avgusta nas spominja na leto 1941, ko so v Gornjo Branico prikorakali prvi primorski partizani pod vodstvom Ervina

Dolgana. To velja za začetek oboroženega boja na celotnem Primorskem, ne samo na Krasu. Čeprav so leta 1996 razglasili 24. junij - dan pred osamosvojitvijo - za občinski praznik, pa se ta ni obnesel in so po treh letih 28. avgust spet določili za sežanski občinski praznik. Sežanska borčevska organizacija je 17. avgusta letos že tretje leto zapored pripravila pohod

po poteh prihoda prvih partizanov na Primorsko. Skoraj 30 pohodnikov se je zbralo v Kobilah, kjer so se pri Kantetovih prav 28. avgusta 1941 naprednejši in najpogumnejši možje Gornje Branice sešli s prvimi partizani. O pomenu dogodkov pred 78 leti je spregovoril predsednik sežanskih borcev Bojan Pahor, medtem ko je domačin Zmago Ukmar orisal spomine na ta doživljanje, ki jih je doživljal kot sedemletni fant in so mu četniki pri enajstih letih odpeljali mamo. V tej hiši je bila med vojno tudi partizanska tiskarna, zraven pa je še spomenik, ki ga je mati postavila ustreljenim sinovom. Pot jih je vodila do spomenika, ki so ga domačini in sežanska borčevska organizacija leta 1950 postavili v spomin na prvi partizanski logor oz. postojanko, ki so jo postavili Janez, Milko, Peter, Jovo, Cvetko in Benjamin. Na poti domov so se zaustavili v Trebižanih, kjer je bila doma partizanska učiteljica Tina Terčelj. Tu jih je Majda Sadovski pogostila s kavico in pecivom. Srečanje pa so končali s prijetnim druženjem na kmečkem turizmu Francinovi pri Bojani Ukmar v Avberju.

V okviru sežanskega občinskega praznika pa so na Ocinci pri Štjaku na partizanskih Vrhov pripravili spominsko slovesnost, na kateri je bila slavnostna govornica hrpeljsko-kozinska županja Alenka Likavec Svetelšek.

Besedilo in foto: Olga Knez

Ladra:

Spomenik padlim borcem NOV in umrlim v internaciji iz vasi Ladra in Smast je bil postavljen leta 1972. Na njem je na bršljanovih listih vklesanih dvanajst imen. Spomenik stoji v vasi Ladra, na križišču cest za Tolmin in Vrsno. Mimo se vsak dan vozijo kolesarji in turisti, ki se podajajo v Krnsko pogorje. Spomenik je bil potreben temeljite obnove, saj je zob časa črke že zbrisal, poleg tega je zaradi smoga in vremenskih vplivov postal umazan in neprepoznaven. Krajevna organizacija ZB Kobarid je na pobudo KS Ladra - Smast uredila obeležje. Pridobili smo predračun kamnoseka za obnovo črk. Cena je bila več kot 900 evrov. Kaj storiti? Združenje borcev za vrednote NOB Bovec, Kobarid, Tolmin nima zagotovljenih namenskih sredstev za obnovo, Občina Kobarid pa mora v proračunu zagotoviti sredstva za obnovo obeležij, ki spominjajo na dogodke iz NOB. Ni bilo druge izbire, kot da smo člani ZB, KS in posamezniki sami obnovili spomenik. Najprej je bilo treba postaviti odre, saj je spomenik visok. Temeljito smo ga očistili, kar smo dosegli s toplo vodo pod močnim tlakom. Znova je postal čist in bel. V naslednji fazi

smo obnovili črke. Poglobili smo jih s posebnim strojčkom in jih pobarvali z barvo. Imena so izpisana na marmornatih listih v obliki bršljana. Vse to je bilo treba še zloščiti. Na koncu smo spomenik zaščitili s posebno tekočino, ki odbija dežne kaplje. Podreti je bilo treba odre, uredili živo mejo okoli spomenika in spomenik je znova zasijal v prvotni podobi. Za obnovo je bilo porabljenih 35 ur prostovoljnega dela članov ZB, KS in posameznikov.

Vojko Hobič

Logatec:

Proslava ob 76. obletnici ustanovitve Logaškega partizanskega bataljona, ki je tudi ena od prireditev ob prazniku naše občine, je bila 15. septembra v restavraciji Izpostave azilnega doma v Centru vojnih veteranov Logatec. Predsednica Združenja borcev za vrednote NOB Logatec Vesna Jerina je najprej namenila prisrčen tovariški pozdrav vsem borkam in borcem, posebej Logaškega bataljona, članom in članicam ZB, veteranskih Združenj vojne za

Slovenijo, praporščakom in drugim navzočim. V nagovoru je poudarila, da je treba svobodo ceniti in spoštovati ter jo negovati, kajti svoboda je zato, da jo v enaki meri dajemo tudi drugim. Na koncu se je zahvalila vsem, ki so kakor koli pripomogli k organizaciji proslave, ki se je končala s tovariškim srečanjem. Vse je povabila tudi na ogled prenovljene Spominske sobe NOB.

Slavnostna govornica je bila poslanka Državnega zbora Jerca Korče, ki je povedala, da se je njena pot življenja začela skupaj z rojstvom samostojne Slovenije. Zato pač ni občutila vojne, ima pa njena generacija pričevanja, zgodovinska dejstva in svojo moč presoje: »Vse, kar ima danes naša generacija, je in bo za vedno ostalo zaslug vseh naših prednikov in vseh pravih odločitev, ki so jih bili sposobni sprejeti. Brez tistih, ki so izbrali negotovo, težko, vendar pravo stran, danes ne bi imeli svoje države in svojega jezika.« Osrednji del govora je namenila junaški poti Logaškega bataljona in izrekla zahvalo vsem borcem tega bataljona.

V imenu VZPI - ANPI Repentabor je prisotne pozdravila članica Nives Guštin in predstavila novoizvoljeno županjo Repentabra Tanjo Kosmina, ki je izrazila željo, da v prihodnje še bolj poglobimo medsebojne prijateljske vezi in sodelovanje ter se večkrat družimo med seboj.

V kulturnem delu programa so sodelovale pevke Društva invalidov in upokojencev Logatec pod vodstvom Matije Logarja, mladi godec Timotej Pellis in Sara Šantelj, ki je poleg recitacije uspešno povezovala program.

Besedilo: Brane Pevec, foto: Zdenko Leskovec

Maribor:

Sedmo tovariško srečanje članic in članov ter prijateljev Združenja borcev za vrednote NOB Maribor je bilo 29. junija na dvorišču KUD Angel Besednjak. Pripravil ga je organizacijski odbor, v katerem so bili: Jože Vrhnjak,

Malčka Kovačič, Ivan Gorjup, Alenka Pušnik, Zdenka Stupan in Oton Kampuš. Postavili so šotor, mize in klopi ter pripravili kulturno-zabavni program.

Najprej je vse navzoče pozdravila povezovalka programa Eva Štrakl in jih pozvala, da z enominutnim molkom počastijo spomin na umrle člane. Obiskovalce je nagovoril predsednik ZB Maribor dr. Marjan Žnidarič. Med drugim je spomnil na vrednote NOB in poudaril, da jih je treba negovati in prenašati na mladi rod. Sledil je govor Matica Matjašiča, člana mestnega sveta mariborske občine in mladega člana ZB. Med drugim je povedal, kako mladina sprejema vrednote NOB in jih spet odkriva. V kulturnem programu so nastopili Trobilni ansambel Brass band Slovenija in Moški pevski zbor KUD France Marolt Malečnik ter harmonikar Milko Repnik, ki je igral partizanske pesmi. Njegovemu igranju so se udeleženci pridružili s petjem. Po programu je sledilo druženje ob glasbi.

Cvetana Golob, članica in tajnica KO ZB Prežihov Voranc

Planina pod Šumikom:

Letos oktobra bo minilo 75 let od takrat, ko so se v gozdovih nad Zrečami, Oplotnico in Tinjem nad Slovensko Bistrico partizani Šerčerjeve brigade spopadali z nemškimi enotami. Brigada je bila iz sestave slavne XIV. divizije in se je prebila na Pohorje, da bi po padcu legendarnega prvega Pohorskega bataljona okrepila dejavnosti narodnoosvobodilnega upora v tem delu Štajerske.

Med partizani so bili tudi Štefan Dovnik, Avgust Dvoršak in Simon Janžič, domačini iz okolice Slovenske Bistrice. Lačni in izmučeni od bojev so bili zelo blizu svoje vasi, zato so se odločili, da se oglasijo na eni od domačij in se naslednji dan vrnejo na Pohorje. Na poti v brigado pa so v Planini pod Šumikom pri kmetjih Juhartovih naleteli na nemško zasedo in v spopadu se je njihova pot končala.

Leta 1979 se je za postavitev spominskega obeležja zavzel Ivan Brinovec, lovec iz vasi Gladomes, ki je te tri padle partizane poznal še iz šolskih klopi. V spomin na ta tragični dogodek Šerčerjeve brigade 23. oktobra 1944. leta so lovci Lovske družine Oplotnica, Lovske družine Slovenska Bistrica in Gozdnega gospodarstva Oplotnica postavili na kraju dogodka, ki je tudi tromeja lovišč, tonalno skalo iz bližnjega kamnoloma Cezlak. Na spominski plošči je besedilo, ki ga je napisal prof. dr. Janko Čar: »Tod so se Šerčerjevci borili, tu so pohorske frate s svojo krvjo napojili.« Pri postavitvi spominskega obeležja so sodelovali Jernej Juhart, kmet, ki je dovolil na svoji zemlji postaviti spomenik, Maks Lešnik, Ludvik Brenc in Marcel Supe iz Oplotnice ter Rudi Smolar in Ladislav Steinbacher iz Slovenske Bistrice.

Že štirideset let se prvo nedeljo v juliju na tem kraju srečajo lovci, okoliški kmetje, mladina, svojci padlih partizanov in člani organizacij Zveze borcev za vrednote NOB iz Oplotnice, Tinja in Zgornje Bistrice. Letos je na prireditvi prišel tudi 94-letni partizan Rudi Brilej, doma iz Radeč, ki je bil v tem

Branko Sovič iz LD Slovenska Bistrica, Rudi Brilej in Darko Sevšek iz LD Oplotnica (od leve proti desni)

spopadu z Nemci ranjen in se je zatem zdravil v partizanski bolnici na slovenjegraškem Pohorju.

Na slovesnosti so pripravili krajši kulturni program, o dogodkih med NOB pa je spomine obujal Rudi Brilej, ki je nato ob spominskem obeležju položil cvetje ter se s trenutkom tišine poklonil padlim soborcem.

Besedilo in foto: Ladislav Steinbacher

Bohinj:

Krajevna organizacija ZB Polje - Bohinj je 10. avgusta pripravila že deseto tradicionalno proslavo v počastitev prvega padlega talca in vseh žrtev druge svetovne vojne na območju Bohinja. Letos smo prizorišče proslave prestavili na prireditveni prostor iztezka Hanssenove skalalnice na Poljah. Pozdravni nagovor je imel tajnik naše organizacije. Poseben pozdrav je bil namenjen županu občine Bohinj Jožetu Sodji, ki je zbrane tudi pozdravil, slavnostnemu govorniku, zgodovinarju in kustosu v Vojaškem muzeju Slo-

venske vojske Pivka, dr. Martinu Premku, predsednici združenja ZB Radovljica in podžupanji občine Gorje Danici Mandelj. Naše proslave so se udeležili tudi člani sosednjih KO in delegacija ZB KO Škofljica s praporščakom.

Slavnostni govornik je v svojem izčrpnem govoru opisal pomen proslave v spomin na znane dogodke iz vojnih časov, dotaknil se je tudi dogodkov po vojni in današnjih dni.

Skupaj z delegacijo KO Škofljica smo ob spominski plošči položili venček in cvetje. Po končanem uradnem delu je potekalo družabno srečanje s pogostitvijo in sproščenim druženjem krajanov in znancev. Letošnje prosla-

ve se je poleg domačinov udeležilo veliko članov sosednjih organizacij ZB Bohinja, Radovljice, Bleda, Zasipa, Gorij, tako da nas je bilo okoli 100. Povezovalce proslave Samo Gardener se je ob koncu zahvalil vsem navzočim, nastopajočim, praporščakom, slavnostnemu govorniku in vsem, ki so kakor koli sodelovali pri izvedbi proslave.

Govor dr. Premka si lahko ogledate in poslušate na povezavi: <https://youtu.be/Umu7ba14xpE>, avtorja Dušana Bavčarja.

Studenci:

Minilo je 75 let od žalostnega dogodka v Hrenovi ulici na Studencih v Mariboru, ko so 15. julija 1944 zaradi izdaje izgubili življenje štiri člani okrožnega vodstva osvobodilnega gibanja v Mariboru, in sicer Ivan Kokol - Ilija, Bertl Filipič - Jakec, Ivan Zagarnik - Joco in Jože Kovač. Hišo, v kateri so se skrivali, so Nemci obkolili in napadli. Boj je trajal več kot tri ure, na koncu so si obkoljeni z zadnjo kroglo sami vzeli življenje, z izjemo enega, ki so ga Nemci ubili, ko je hotel prebiti njihov obroč. To je bil velik udarec za osvobodilno gibanje na mariborskem območju.

Žrtev smo se spomnili s spominsko slovesnostjo in krajšim kulturnim programom 12. julija na sedežu ZB NOB Maribor.

C. G., članica KO ZB Prežihov Voranc

Velenje:

Združenje borcev za vrednote NOB Velenje, Krajevna organizacija Levi breg, je 13. junija pripravilo že tretji piknik za svoje člane. Ker je sonce pripekalo, nam je prostore odstopilo Društvo vodnih športov Velenje. V prejšnjih letih smo izvedli izlete, ker pa je izlet težko pripraviti po dostopni ceni, smo se odločili za piknik, saj se člani na Velenjsko jezero lahko pripeljejo z Lokalcem, ki je v Velenju brezplačen. Organizacijski odbor je poskrbel za jedačo in pijačo ter dobro razpoloženje, Društvo vodnih športov pa nas je s pletno popeljalo po jezeru. Pripravili smo rokolov in razstavo ročnih del našega člana. ZB za vrednote NOB Velenje izdaja tudi obveščevalca Šaleški upornik in smo tako obveščeni o dogajanjih v našem okolju.

O delu organizacije Združenje borcev za vrednote NOB Velenje si lahko ogledate na povezavi:

<https://www.zb-nob-velenje.si/page/krajevna-organizacija-levi-breg/>.

Janez Hrovat

Zadvor:

Krajinani in naši gostje smo se 12. julija pri Brunarici Zadvor zbrali na spominski slovesnosti v počastitev krajevnega praznika 13. julija in ob 78. obletnici ustanovitve Molniške čete. Dogodek smo pripravili KO ZB Zadvor - Sostro, Turistično društvo Zadvor in Četrtna skupnost Sostro. Zbrane smo

povabili k spomeniku Pet pušk, ki ga je postavila nekdanja Krajevna skupnost Zadvor v spomin in zahvalo vsem žrtvam NOB.

Prisotne sta pozdravila predsednica Turističnega društva Zadvor Mojca Eržen in predsednik Četrtna skupnosti Sostro Igor Koprivnikar. Slavnostni nagovor je imela predsednica KO ZB Zadvor - Sostro Mija Kocjančič, ki je poudarila pomen ustanovitve prve slovenske partizanske enote, njeno delovanje in se spomnila premnogih žrtev za svobodo domovine. V govoru je spomnila tudi na pomen NOB in partizanskih enot NOV Jugoslavije kot dela zaveznikov sil za ustanovitev Socialistične republike Slovenije in temelj za samostojno Republiko Slovenijo.

V krajšem kulturnem programu smo počastili spomin na delovanje narodnih herojev Jožeta Moškriča - Cirila in Toneta Trtnika - Tomaža z odlomki iz njunih del in poslednjih pisem. Spomnili smo se tudi številnih žrtev fašističnega in belogardističnega nasilja: borcev, talcev, zapornikov, internirancev in sodelavcev OF. Glasbeni nastop je izvedla mlada domačinka Maruša Selan s petjem in harmoniko. Sledila je pogostitev v Brunarici Zadvor, kjer smo se družili v prijetnem razpoloženju.

Besedilo: Mija Marija Kocjančič, foto: Gregor Dolenc

V SLIKI IN BESEDI

Zalesje, Pivka:

Prvo soboto v septembru smo se člani Društva za vzdrževanje partizanskih grobišč v Rogu odpravili proti Primorski. Obiskali in ogledali smo si partizansko bolnico Zalesje in vojaški muzej v Pivki. Močan vtis je na nas naredilo nekdanje dogajanje okoli bolnice Zalesje med vojno in danes.

Bolnica Zalesje je delovala od novembra leta 1943 do januarja 1945. V njej se je zdravilo 207 ranjencev in le pet jih je umrlo. Bolnico je vodil dr. Mogamed Gadžijev - Mišo. V njej so bili 22 ležišč, sobica za zdravnika, sobica za prevezovanje in skladišče za sanitetni material. Nekoliko stran nad njo je bila kuhinja, zraven pa majhna shramba za živila in rezervno skladišče. Okoli 200 metrov od kuhinje sta bila skrivališče za 12 težkih ranjencev in operacijska miza. Zaradi dr. Miša je bolnica delovala strokovno in kakovostno, sam doktor pa je pomagal tudi prebivalcem Brkinov. Vladala je popolna konspiracija, ranjenci so imeli dobro hrano, primerno sestavljeno in količinsko zadostno. Zaradi take prehrane so hitro okrevali. Strokovnost oskrbe ranjencev je bila osnovana na ruski vojaški frontni medicini, ki jo je dr. Mišo dobro obvladal.

Dolga leta je bolnica samevala in propadala, dokler ob nekem zapisu zanj niso izvedeli učenci Osnovne šole Rudija Mahnič - Brkinca v Pregarjah. Postali so radovedni in s pomočjo učiteljev mentorjev začeli zbirati gradivo, spraševati, slikati in zapisovati. Tako je nastala knjižica Zalesje - partizanska bolnica. S tem svojim delom so učenci spodbudili krajanje, da so začeli rekonstruirati objekte, urejati pohodno pot in pripravljati spomladanski pohod do bolnice. Vsa pohvala mladim Brkincem za opravljeno delo. Ko listaš po tem projektnejem delu, na eni od fotografij opaziš mlade fante in dekleta, nasmejane, in kot ugotavlja župan občine Ilirska Bistrica Emil Rojč, jim iz oči sijeta kljubovalnost in odločnost kljub težavam, ki so jih prestajali (mraz, pomanjkanje hrane, nenehne grožnje, bolečine ...). In razmišlja naprej: »Zamislimo si današnjo družbo, v kateri je neubogljivega duha zamenjala potrošniška mrzlica, glas srca pa mobilni telefon. Šele ob tej primerjavi se zavedamo žrtve, ki so jo bili partizani pripravljeno dati za dobro slovenskega naroda.«

Helena Miša Kulovec

Fojda:

29. septembra je minilo 75 let od nemške vojaške operacije na svobodno ozemlje vzhodne Furlanije s sedežem v Fojdi (Faedis), ki je merilo več kot 70 kvadratnih kilometrov. V akciji je sodelovalo več kot 15.000 nemških vojakov, ki so prodirali iz treh smeri.

Odpor partizanov je končno zlomila močna enota, ki je prodirala iz Kobarida. Nemci so po zavzetju požgali kraje Neme, Ahtno, Fojdo, Sedlišča, Foran in Subid. Umrlo je 30 ljudi. V Subidu so poglani v zrak cerkev, v Vilah so zažgali hišo z domačini in 20 partizanov. Poleg tega so ubili pet ljudi, osumljenih partizanstva, in 130 ljudi odpeljali v Nemčijo. Izgube partizanov so bile od 200 do 500 padlih ter od 140 do 250 ujetih. Nemci so na opustošeno ozemlje naselili kozake in njihove družine. Divizija Garibaldi-Osoppo, ki je branila svobodno ozemlje, je bila razbita. Divizija Garibaldi-Natisone se je na pobudo 9. korpusa umaknila na levi breg Soče, v Cerkljansko, Škofjelško in Idrijsko hribovje, kjer je vse do marca leta 1945 sodelovala s slovenskimi enotami. V hudih bojih so se 30. marca prebili do Trnovskega gozda.

Temu dogodku je bila posvečena spominska slovesnost v Fojdi, kjer so bili poleg župana Claudia Zanija prisotni tudi župani sosednjih občin, predstavniki ANPI in alpskih enot ter domačini. Zbrane je nagovoril Vojko Hobič, predsednik kobarške krajevne organizacije Zveze borcev, ki je obudil spomin na heroja Marka Redelonghija in napad na letališče Belvedere, zatem pa se je dotaknil tudi dobrega sodelovanja med borčevskimi organizacijami ob slovensko-italijanski meji.

Slovesnosti so se udeležile tudi delegacije ZB iz Posočja, Cerkljanskega in Sežane. S prapori ZB Bukovega, Kanomlje, Tolmina in Kobarida so dali dodaten pečat dogodku in s tem poudarili pomen sodelovanja med borčevskimi organizacijami in narodi ob meji, ki se iz leta v leto krepi.

Vojko Hobič

Moravice:

Člani Zveze borcev za vrednote NOB Kočevje so tradicionalno obiskali Moravice v Republiki Hrvaški. Letos je bil obisk še posebno množičen, saj se ga je udeležilo 50 članov. Razlog za potovanje v Moravice je bil počastitev spomina na padle borce IX. brigade, imenovane Kočevska, ki so konec leta 1943 in v začetku leta 1944 padli v bojih v teh krajih. Ker je zaradi bojov

hrvaških partizanov na drugih območjih primanjkovalo partizanskih enot, je padla odločitev, da XVIII. divizija, v sestavi katere je bila tudi IX. brigada, priskoči na pomoč.

IX. brigada je imela zbor 20. novembra v Polomu pri Kočevju. V izredno slabem vremenu je po dveh dneh pohoda prečkala Čabranko pri Zamostcu in prišla v Gerovo. Sočasno so se močne motorizirane nemške enote prebijale iz Sušaka. IX. brigada se je v hudih bojih prebijala čez Mrkoplje, Ravno goro in Senjsko proti Vrbovskemu, kjer je napadla močno sovražnikovo postojanko. V tem napadu je padlo največ partizanskih borcev. IX. brigada se je po trimesečnih bojih 16. februarja 1944 preko Moravic in Broda na Kolpi vrnila v Slovenijo.

Člane Zveze borcev za vrednote NOB Kočevje so sprejeli predstavniki Zveze protifašističnih borcev in protifašistov Hrvaške ter predstavniki tamkajšnjih oblasti. Udeleženci slovesnosti so položili vence in prižgali sveče pri spomeniku padlim slovenskim partizanom, kjer so tako Slovenci kot Hrvati pripravili lep kulturni program. Potem so udeleženci položili vence in prižgali sveče tudi padlim na srbskem pokopališču v Moravicah. Srečanje je potekalo v zelo prijateljskem ozračju, kar je dokaz, da ljudje ob meji nimajo težav s sodelovanjem.

Matija Jerbič, ZB za vrednote NOB Kočevje

Varšava:

Predsednik Republike Slovenije Borut Pahor se je na povabilo predsednika Republike Poljske Andrzeja Duda 1. septembra udeležil slovesnosti ob 80. obletnici začetka druge svetovne vojne. Srečanje svetovnih voditeljev je

bilo osrednji svetovni dogodek ob tem dnevu in je namenjeno potrditvi skupne zavezanosti ohranjanju miru. Republika Slovenija prispeva temu dogodku velik simbolni pomen, saj so takšna zaznamovanja opomin pred pozabo na grozote vojne in utrjujejo spravo med evropskimi narodi.

Na osrednji slovesnosti na trgu Piłsudski v Varšavi so bile navzoče delegacije iz več kot 40 držav. Prišlo je več kot 250 visokih gostov, med njimi najmanj 20 predsednikov držav. Žal je manjkal predsednik Ruske federacije Vladimir Putin, ki ni bil povabljen na Poljsko, bilo pa ni tudi ameriškega predsednika Donald Trumpa, ki se je za povabilo le zahvalil.

Poljski in nemški predsednik, Andrzej Duda in Frank-Walter Steinmeier, sta v nagovorih poudarila pomen skupne zavezanosti ohranjanju miru. Sodelujoči voditelji so kot potrditev skupne zavezanosti ohranjanju miru simbolično pozvonili z zvonom miru, ki so ga ob tej priložnosti prinesli iz cerkve, porušene v mestu Wielun ob začetku druge svetovne vojne. Po zadnjem posameznem zvonjenju zvona so hkrati začeli zvoniti zvonovi vseh varšavskih cerkev. Sledilo je polaganje venca na grob neznanega vojaka.

Predsednik Pahor se je ob robu slovesnosti bilateralno srečal s predsednikom Ukrajine Volodimirjem Zelenskim. Predsednik Pahor je ponovil slovensko stališče, da je aneksija Krima k Ruski federaciji kršitev mednarodnega prava in da bo Slovenija tudi v prihodnje podpirala ozemeljsko celovitost in suverenost Ukrajine v okviru njenih mednarodno priznanih meja. Predsednik Pahor se je v nadaljevanju bilateralno srečal še s predsednico Republike Slovaške Zuzano Čaputovo.

Vir: Urad predsednika republike in SB, foto: Daniel Novakovič/STA

Stari Brod:

V Starem Brodu so blagoslovili skulpture, posvečene usmrtnitvi 6150 Srbov, ki so jih spomladi leta 1942 v Starem Brodu tako kot v Miloševičih v občini Višegrad pobili ustaši Jure Francetića. Spominski muzej je delo arhitekta Novice Motike iz Zvornika. Ustaši so pobili neoborožene nedolžne prebivalce, ki so umrli v reki Drini, ko so bežali pred krvoločnimi ustaši.

Zbranim je na slovesnosti spregovoril srbski član predsedstva Bosne in Hercegovine Milorad Dodik. Med drugim je dejal, da je to kraj dvakratnega trpljenja, saj naj se o tem zločinu v nekdanji državi Jugoslaviji ne bi smelo govoriti. Dodik je dodal, da mora biti Stari Brod mesto, kamor bodo prihajale šolske ekskurzije, kjer bodo mlade seznanjali z zločini, ki so se tod dogajali med drugo svetovno vojno.

Vir: Agencija SRNA

Maribor:

Sekcija za ohranjanje spomina na talce pri Združenju borcev za vrednote NOB Maribor je 2. oktobra pripravila slovesnost v spomin na 2. oktober 1942, na dan, ko je bilo pred 77 leti na dvorišču mariborskih zaporov v enem dnevu ustreljenih največ talcev - kar 143.

Več kot 230 udeležencev se nas je poklonilo v ponosu in spominu na hčere in sinove slovenskega naroda, ki so ljubili svoje starše, žene, otroke, dekleta in so hoteli samo živeti na svojem in za svoje, pa so bili od vsega tega za večno nasilno odtrgani. Pridružili so se nam tudi člani sekci-

je s Kozjan-skega, ki so jih spremljali praporščaki veteranskih organizacij. Slavnostni govornik mag. Jože Osterman, podpredsednik Zveze kulturnih društev Slovenije, je udeležence slovesnosti v izredno občutenem govoru spomnil na čase najhujšega okupatorjevega nasilja. Še posebno se nas je dotaknilo njegovo pričevanje o tistih časih in dogodkih, saj je bila med žrtvami okupatorjevih morij za židovi mariborskih zaporov njegova teta, znana Mariborčanka Slava Klavara. Naših src so se dotaknili tudi učenke in učenci Osnovne šole Franca Rozmana - Staneta, ki so z recitacijami in pesmimi obogatili slovesnost.

Na dvorišču Zavoda za prestajanje kazni zapora Maribor smo pri spominski plošči in zidu, ki še v dno kaže sledi morilskih krogel, usodnih za naše najdražje, položili venec in se v trenutkih tišine poklonili spominu ustreljenih. Zahvaljujemo se vodstvu in delavcem Zavoda za prestajanje kazni zapora za lepo in vzorno vzdrževanje spominskega obeležja in njegove okolice.

Besedilo: Jože Vrhnjak, foto: J. Flander

Idrija, Cerkno:

V okviru Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja Evropa investira v podeželje je potekal projekt Franja nas povezuje. V projektu so sodelovali Mestni muzej Idrija, Peternel in Peternel, Gostinstvo storitve (Gostišče Gačnk v Logu) in Turistično društvo Novaki.

Tako kot sta bila med drugo svetovno vojno, v času delovanja skrivne bolnice Franja, ključno medsebojno sodelovanje in tesna povezanost osebja bolnišnice z domačini in njeni bližnji in širši okolici, je bilo v projektu Franja nas povezuje ključno sodelovanje različnih nosilcev turistične dejavnosti na območju spomenika Partizanska bolnica Franja.

V okviru projektnih dejavnosti je bila zasnovana celostna interpretacija območja. Na tej podlagi so bili pripravljene predlogi novih turističnih in pedagoških programov, ki bodo na voljo obiskovalcem. Pripravljena je nova večjezična spletna stran z lastno domeno pb-franja.si. Poleg informacij za obiskovalce predstavlja tako zgodovino bolnišnice v letih vojne kot tudi njen povojni razvoj, ko je postala spomenik nepremične kulturne dediščine. Posebna pozornost je namenjena osebnim zgodbam ljudi, ki so v Franji delali ali se tam zdravili.

Pohod od javke do javke

V projektu je bila izdelana študija o prehrani v medvojnih razmerah, v kateri je bila predstavljena tudi prehrana v Partizanski bolnici Franja. Namen študije je bil vključiti te jedi v sodobno ponudbo gostišča Gačnk, ki nadaljuje tradicijo gostilne v Logu, nekdanje javke (zbirališče ranjencev pred prenosom v bolnišnico) Partizanske bolnice Franja. V gostišču so enega od prostorov opremili v skladu z nekdanjo gostinjsko opremo in uredili spominsko sobo dr. Franje. V njej bodo občasno potekali posebni tematski večeri, s katerimi organizatorji želijo ohranjati spomin na vojni čas in tradicijo povojnih srečanj ranjencev in osebja bolnice Franja. Prvi je bil 8. februarja

Vir: fototeka Mestnega muzeja Idrija

IMELI SMO LJUDI

Emilija Bevc

(1926–2019)

Emilija Bevc je ena izmed tistih ljudi, ki so se me posebno dotaknili. Leta 1926 se je rodila v družini s šestimi otroki. Oče Anton in mati Marija Omerzel sta otrokom omogočila brezskrbna otroška leta, čeprav so se otroci morali kmalu lotiti trdega kmečkega dela. A vse to ni trajalo dolgo, saj so se nad Evropo kmalu začeli zgrinjati temni oblaki, ki so napovedovali veliko vojno. Emilija je štela komaj 16 let, ko se je druga svetovna vojna razplamtela tudi na našem območju.

Družina Omerzel na Osredkah je bila kot številne druge izdana in posledice so bile zelo krute. Med partizane se je vtihotapila izdajalka, ki je z zvijačo izvedela skrivnosti in med drugim izdala tudi Srečevo četo, ki je zaradi tega tragično končala.

V večernih urah 18. februarja 1943 je gestapo obkolil domačijo

Omerzelovih in jih prisilil, da so odprli vrata, in zajeta je bila vsa družina. Le Emiliji se je uspelo skriti v dimnik krušne peči, a ko so ji noge omagale, jim je tudi ona padla v roke. Družinski člani so občutili udarce s puškinimi kopiti in brce z vojaškimi škornji, češ da jim morajo povedati, kje so banditi, partizani namreč. Družina je bila kot eden, Nemci niso ničesar izvedeli. V mrzli februarški zimi so jih čez Bizeljsko gnali v Maribor, kjer so bili obsojeni na streljanje. Na srečo je najhujše preprečil stric Jože Kunej iz Gorjan, saj je prepričal Nemce, da jih niso ustrelili. Odpeljali so jih v koncentracijsko taborišče: moške v Mauthausen, ženske pa v Auschwitz na Poljskem, kjer so bile razmere tako hude, da se jim je obetalo le šest tednov življenja. Zahvaljujoč stricu Jožetu in sestri Angelci iz Olimja, ki sta vsak teden pošiljala pakete s hrano, so nekako preživeli, a mama Marija, stara komaj 45 let, je zaradi tifusa umrla. Kot vse pa se je hvala bogu tudi vojna končala in družina se je brez drage mame nekaj mesecev po koncu vojne sestradana in omagana vrnila domov na opustošeno domačijo, kjer ni bilo tako rekoč ničesar. Celo kljuk na vratih ni bilo, kaj šele hrane! Oče je otroke prosil, naj ostanejo doma in složno poprimejo za delo, da bodo lahko preživeli. Ko se je stanje počasi izboljšalo, pa so otroci drug za drugim odhajali od doma. Emilija je ostala doma z mlajšo sestro, ki je zaradi trpljenja v Auschwitzu živčno zbolela. Potem se je leta 1953 za Emilijo začelo novo obdobje

življenja. Spoznala je življenjskega sopotnika Dominika Bevca iz Kostanjka pri Zdolah in se z njim leta 1954 poročila. Povila sta sina Andreja, čez dve leti se mu je pridružila hči Jožica in leta 1958 še sin Marjan. Sinova sta iskala boljši zaslužek v tujini, hči Jožica pa se je zelo mlada zaposlila. Marjan se je vrnil, se oprijel kmetovanja in s prihranki iz tujine sta se začela nov napredek in obnova doma.

8. septembra 2019 je Emilija v bolnišnici v Brežicah dopolnila 93 let.

Dušan Andrej Kocman

Mira Ana Turk

(1921–2019)

Kmalu po dopolnjenem visokem jubileju nas je letos za vedno zapustila 97-letna Mira Ana Turk, klena Primorka, najstarejša vaščanka Orehka pri Postojni in najstarejša članica KO ZB za vrednote NOB Prestranek.

Rodila se je 15. decembra 1921 v kmečki družini v Orehku, kjer je že zgodaj občutila socialne krivice in tudi bolečino, saj je kmalu ostala brez brata in sestre, ki sta umrla še kot otroka. V mladosti je obiskovala osnovno šolo v italijanskem jeziku, zato je bila zelo srečna, ker je lahko edino pri verouku v župnišču govorila slovensko, in tudi domov je nosila številne slovenske knjige, ki so si jih otroci lahko izposojali pri takratnih primorskih Čedermacih.

Takoj po razpadu Italije je po vseh primorskih vaseh zavladalo nepopisno navdušenje za NOB. Komaj mesec dni po prvem kongresu Slovenske protifašistične ženske zveze (SPŽZ) v Dobrničju je bilo prvo zasedanje SPŽZ za pivsko okrožje novembra leta 1943 prav v rojstni vasi Mire Ane Turk, v Orehku. Bila je članica vaškega odbora SPŽZ, članica krajevnega odbora ZSM in aktivna ZKM ter ena glavnih kurirk pri raznašanju partizanske literature.

Nekoč sta morali s tovarišico Milko Slavec raznositi zelo obsežno partizansko literaturo. Takrat se je Mirina mama domislila, da bi kurirko Milko spremenile v nosečnico. Okrog pasu ji je všila torbe z literaturo in jo oblekla v zelo širok plašč. Med potjo sta z Miro naleteli na skupino nemških vojakov. Ko so ju vprašali, kam gresta, sta pokazali na trebuh visoke nosečnosti. Vojaki misleč, da gre za skorajšnji porod, so vzkliknili: »Jawohl, jawohl!« in ju pustili naprej.

8. aprila 1944, ravno na velikonočni petek, so bile aretacije v Orehku. V vas so vdrli domobranci z Nemci

in vse člane vaškega aktiva OF in SPŽZ odpeljali na grad Prestranek, kjer so jih dva tedna posamič mučno zasliševali. Osem orehovskih žena je bilo odpeljanih v nemško taborišče Ravensbrück, moške so odpeljali v tržaške zapore in jih nato 23. aprila 1944 štiri obesili v ulici Ghega v Trstu. Nekaj so jih izpustili zaradi pomanjkanja dokazov, med njimi tudi Miro. Vseh 14 dni hudega zasliševanja na gradu Prestranek, kjer je bilo nemško poveljstvo, je ostala trdna in neomajna.

Ko je prišla svoboda, so Orehovi znova takoj ustanovili Kulturno-prosvetno društvo Simon Gregorčič, Mira kot talentirana amaterska igralka in pevka je bila med najbolj dejavnimi.

Kmalu po vojni si je ustvarila tudi družino, v kateri sta ji bili v veliko oporo pridni hčeri, kajti ostala je zvesta kmečki zemlji. Vrata njene hiše so bila vedno odprta, kot je bilo vselej odprto njeno srce. Zadnja leta življenja so ji popestrili pravniki, saj so vitalno in energično prababico radi obiskovali.

Ana Horvat

SVOBODNA
BESEDA

www.svobodnabeseda.si

MESTNA OBČINA
VELENJE

Vabljeni v
Velenje!

www.velenje-tourism.si

VELENJE
1959
6
2019
let

REKLI SO

Živa Vidmar

članica predsedstva ZZB NOB Slovenije in podpredsednica Društva Dobrnič, na slovesnosti v Dobrniču 13. oktobra 2019:

»V Evropi je slehernik vstopil v tretjo dimenzijo po francoski revoluciji 1789., slehernica pa šele po letu 1917, tik pred okotbrsko revolucijo. Če si je moja babica, ki

je dala pobudo za prvo ljubljansko žensko društvo leta 1901, prizadevala za volilno pravico žensk, si je moja mama to pravico izborila v Sloveniji 1942., torej so ženske, ki so do tedaj komaj vstopale v poklicno sfero, takrat vstopile tudi že v politično sfero. To se je na Slovenskem najprej zgodilo na kočevskem zboru in potem kot politična organizacija tu v Dobrniču 17. oktobra 1943.

Avnojska socialistična Jugoslavija je vpeljala enakost spolov pred zakonom. Ženske so si v NOB izbojevale volilno pravico, pravico do dedovanja, do izobraževanja in načelno naj bi za enako delo dobile enako plačilo kot moški. A ker je bilo politično življenje hierarhično razporejeno še zmeraj v moških rokah, predvsem Komunistične partije, se je položaj žensk utopil v splošnem delavskem boju. Šele po letu 1970 so komunistične feministke dosegle, da je tako imenovani družbeni dogovor o kadrovske politiki vpejal pravilo tretjinske zastopanosti žensk v vodstvih družbenopolitičnih organizacij, delegatskih skupščinah in delavskih svetih. V stvarnosti je bilo to videti tako: mesto je dobila tretjina žensk, večinoma mladih, po možnosti iz neposredne proizvodnje.

Ta praksa kvot je bila z novo državo Slovenijo drastično prekinjena, kar se je poznalo s porazno vključenostjo žensk v prvih večstrankarskih parlamentih, občinskih svetih pa tudi na drugih mestih odločanja, kar je trajalo skoraj 15 let. Od treh političnih struj, to je tradicionalno konservativne, liberalne in socialistične, se je z ženskim vprašanjem v politiki resno ukvarjala le socialistična ali socialdemokratska stranka, liberalna manj uspešno, tradicionalno konservativne pa nič. V civilni sferi pa so nastajale vrste združenj, društev in organizacij, ki so si prizadevale predreti stekleni strop za ženske v politiki in v javni odločujoči sferi nasploh. V novem tisočletju smo po desetletju javnih pritiskov na vse stranke organizirane ženske le prodrle v volilno zakonodajo.«

dr. Matjaž Kmecl

akademik, član sveta ZB, na spominski prireditvi Koder sonce hodi v Ločnici pri Medvodah 28. septembra 2019:

»Globoko upam in iskreno verjamem, da nisem zadnji v dolgi vrsti Slovencev, ki so videli in še zmeraj vidijo v Prešernovi Zdravljici temeljno besedilo slovenske narodnosti in državnosti. Že ob prvih objavah leta 1844 in pozneje se je to pokazalo in potrdilo — saj so se nad njo znašali cesarski cenzorji, med njimi visoki intelektualci slovenskega jezika in celo slovenskega duha. Kar naprej so iz strahu in ponižnosti pred oblastjo zahtevali črtanje te in one kitice; v ozadju njihovega obnašanja je tičalo omalovaževanje, češ, kaj pa bo tak drobižast narod s svobodo in enakopravnostjo, kaj se bo meril z veliko bolj mogočnimi narodi! Oče slovenskega naroda, kot so Bleiweisa imenovali on sam in njegovi, jo je šele čez nekaj let po nastanku prvi objavil neokrnjeno, toda tudi on prekrito z avstrocesarsko lojalističnim pisanjem.

Skozi vseh osem kitic se namreč vrstijo vzkliki in zahteve, ki so se takrat zdeli in se še danes zdijo celo ob vsej evroameriški demokraciji skrajni; še bolj so takšni bili cesarskim avtokratom: da bi bil Bog na strani takšnega drobiža, kot smo Slovenci, in da bi zato z gromom pokončal vse, ki nas sovražijo!? Dajte no! Da je treba osvoboditi vse narode in vse ljudi?! Kje pa! Da smo si vsi bratje?! In da so dekleta, ženske celo prve, ki jim nazdravljamo?! In da ni nikjer nobenega cesarja, samo svobodna ljudstva?! Dajte no! — Zato so se Zdravljice in njenih misli vsi takratni stebri družbe tako izogibali in se je bali.

Ne pa Slovenci svobodnega duha. Za Slovence je postajala Evangelij in Sveto pismo, iz desetletja v desetletje bolj. Med NOB, ki je bil naš dokončni veliki boj za obstanek, za naše telesno in duhovno preživetje, za našo enakovrednost med narodi Evrope in sveta, pa je postala celo brezmejna dragocenost, vir navdiha. Narodnoosvobodilni borci so jo nosili s seboj — zapisano na listih v žepu in v srčnem spominu. V njej so bili našti vsi tisti ideali, za katere so šli v boj na življenje in smrt — brez katerih ne bi bilo vredno živeti. — Zgodovina je hotela, da so to bile v tistem času tudi vrednote, ki so bile smrtno ogrožene po vsem svetu.«

Ne pa Slovenci svobodnega duha. Za Slovence je postajala Evangelij in Sveto pismo, iz desetletja v desetletje bolj. Med NOB, ki je bil naš dokončni veliki boj za obstanek, za naše telesno in duhovno preživetje, za našo enakovrednost med narodi Evrope in sveta, pa je postala celo brezmejna dragocenost, vir navdiha. Narodnoosvobodilni borci so jo nosili s seboj — zapisano na listih v žepu in v srčnem spominu. V njej so bili našti vsi tisti ideali, za katere so šli v boj na življenje in smrt — brez katerih ne bi bilo vredno živeti. — Zgodovina je hotela, da so to bile v tistem času tudi vrednote, ki so bile smrtno ogrožene po vsem svetu.«

SPOROČILA – Volilna seja Glavnega odbora

Marijan Križman novi predsednik ZZB NOB Slovenija

V Ljubljani je bila 26. septembra volilna seja Glavnega odbora Zveze združenj borcev za vrednote NOB Slovenije, na kateri so izvolili nove funkcionarje Zveze. Za predsednika je bil že v prvem krogu izvoljen **Marijan Križman**, dosedanji podpredsednik Zveze in predsednik Združenja borcev in protifašistov v Kopru. Izvoljeni so bili tudi novi podpredsedniki, člani predsedstva in nov nadzorni odbor.

Za predsednika slovenske borčevske organizacije sta se poleg Marijana Križmana potegovala še Janko Veber in Alojz Gojčič. Za podpredsednike se je potegovalo pet kandidat in kandidatov, medtem ko je bilo na seznamu za članke predsedstva kar 23 kandidat in kandidatov. Na volilni seji so se vsem dosedanjim funkcionarjem Zveze, še posebno pa predsedniku dr. Titu Turnšku, ki se ni potegoval za nov mandat, zahvalili za delo v preteklem mandatnem obdobju.

VODSTVO ZB

častni predsednik: Janez Stanovnik
predsednik: Marijan Križman
podpredsednica, podpredsedniki: dr. Ljubica Jelušič, mag. Blaž Kavčič, Božo Novak, Bojan Pahor
generalni sekretar: Aljaž Verhovnik

PRESEDSTVO

Marijan **KRIŽMAN** (Koper), dr. Ljubica **JELUŠIČ** (Sežana), mag. Blaž **KAVČIČ** (Žabnica), Božo **NOVAK** (Vipava), Bojan **PAHOR** (Sežana), Janez **ALIČ** (Nova Gorica), Branka **BEZELJAK** (Ptuj), Tilka **BOGOVIČ** (Novo mesto), Milan **GORJANC** (Ljubljana), Gregor **GULIČ** (Koper), Jože **OBERSTAR** (Kočevje), dr. Martin **PREMK** (Ljubljana), Marjan **ŠIFTAR** (Ljubljana), Živa **VIDMAR** (Ljubljana), Julijana **ŽIBERT** (Ljubljana) in po položaju Aljaž **VERHOVNIK**, generalni sekretar Zveze in predsednik Mladinske organizacije ZB (Ravne na Koroškem).

NADZORNI ODBOR

Marija **MAJHENIČ** (Domžale) – predsednica, Srečko **RAJH** (Polzela) – podpredsednik, Ljubo **CVAR** (Trbovlje) – član, Sašo **JEJČIČ** (Sevnica) – član, Jože **RAKUN** (Nazarje) – član.

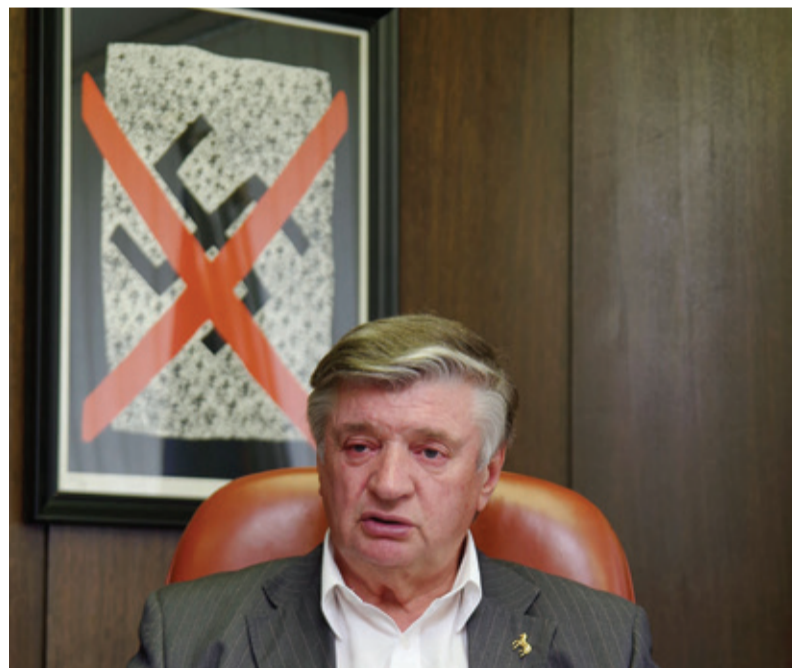
J. A.

Dosedanjemu predsedniku slovenske borčevske organizacije dr. Titu Turnšku se je v imenu vseh članov za delo in vodenje organizacije v zadnjih štirih letih zahvalila Meta Mencej, članica predsedstva ZB. Foto: Iztok Pipan, TV Medvode.

Udeleženci volilne seje Glavnega odbora ZB

Novi predsednik ZZB NOB Slovenije Marijan Križman

JUBILEJI

90 let
Marina Zidariča

Pred časom je praznoval 90 let Marino Zidarič, ki izhaja iz znane partizanske družine iz Čezarjev pri Kopru. Njegov brat Kalister je politično deloval že pred drugo svetovno vojno in bil med prvimi rajonskimi aktivisti OF. Sestra Irma je začela delati kot kurirka že pred kapitulacijo Italije, najprej je kot rajonska, nato kot okrožna kurirka spremljala vodilne aktiviste po okrožju. Sam Marino je bil premlad za odhod v partizansko enoto, vendar je kot član mladinske organizacije opravljal naloge terenskega kurirja. Je pa dragocen pričevalec tistega časa.

V brošuri *Družine v Čezarjih do leta 1945 in njihovi potomci* je popisal družine in njihove usode: »Bilo je sredi maja 1943. Kopal sem na naši njivi na Obadovcu (pod Čezarji proti Dekanom), ko sem zagledal italijanskega vojaka, kako koraka proti meni. Prestrašil sem se. Ko pa je prišel bliže, sem v njem prepoznal Milka Valentiča in ga glasno pozdravil. On pa me je s prstom na ustnicah opozoril, naj bom tiho. Naročil mi je, naj grem po brata Kalistra, predvsem pa naj o njem nikomur ne povem. Šele pozneje sem od sestre Irme izvedel, da sta skupaj s Cezarjem Brajnikom iz Pobe-

gov pobegnili iz italijanske vojske. Kakšnih deset dni pozneje sta prišla karabinjerja k nam domov in iskala brata Kalistra. Takrat je delal v vinogradu na Obadovcu, kjer sta ga nato aretirala in odpeljala proti Kopru. V Pradah sta se karabinjerja ustavila ob zrelih češnjah in jih začela zobati, Kalister pa je odšel sam naprej. Srečal je bratranca Albina Pečariča in mu povedal, da ga peljejo v Koper. Albin pa mu je rekel, da za njim ni nikogar in naj zato zbeži proti Šantomi. Karabinjerja sta se zvečer sicer vrnila v Čezarje in čakala, da se Kalister vrne. Vendar se je poslej tudi on skrival, sku-

paj z Valentičem in Brajnikom. Čakali so na zvezo za odhod v partizane. S sestro Irmo sva jim večkrat nesla hrano in pijačo.

Četrtri, ki je zbežal pred aretacijo v partizane, je bil Valerij Jakomin. 7. junija so ga prišli karabinjerji domov aretirati, on pa jih je slišal in zbežal. V partizane so skupaj odšli 10. junija.

Nismo vedeli, kam so šli naši prvi partizani. Novico o bratu nam je prinesel šele Ernest Vatovec - Amedej 2. februarja 1944, ko se je vrnil iz partijske šole v Cerknem. Povedal nam je, da je Kalister padel v nemškem napadu na partijsko šolo.«

SVOBODNA
BESEDA

www.svobodnabeseda.si

VABILA

Združenje ZB za vrednote NOB Radovljica

Begunje na Gorenjskem: 1. november 2019 ob 10. uri na grobišču talcev v Dragi, 1. november 2019 ob 11. uri na grobišču Grajski park v Begunjah; **Bled:** 1. november 2019 ob 10. uri na pokopališču; **Bohinjska Bela:** 1. november 2019 ob 9.30 pri osrednjem spomeniku; **Gorje:** 1. november 2019 ob 9. uri na pokopališču; **Kropa:** 1. november 2019 ob 15. uri pri spomeniku; **Lesce:** 30. oktober 2019 ob 16. uri na Žagi pri spomeniku; **Radovljica:** 30. oktober 2019 ob 16. uri pri spomeniku v Grajskem parku; **Ribno:** 1. november 19 ob 9.15 pri spomeniku na pokopališču; **Zasip:** 1. november 2019 ob 9. uri na pokopališču.

ZZB za vrednote NOB Ljubljana

g30.10.2019: 8.45 – grobnica narodnih herojev, polaganje cvetja; 9.40 – Kostnica žrtev I. svetovne vojne, polaganje cvetja; 10.15 – pri spomeniku borcev in talcev na Žalah, kulturni program, polaganje cvetja; 10.50 – Gramozna jama, polaganje cvetja; 11.15 – pri spomeniku padlim v vojni za Slovenijo.

1.11.2019: 10.00 – na Urhu pri Ljubljani pri spomeniku, kulturni program, polaganje cvetja, spominska beseda dr. Martin Premk, član predsedstva ZZB NOB Slovenije.

Za Urh bo odhod avtobusa ob 9. uri izpred hale Tivoli. Prijave na telefon: 01/432-52-41.

Združenje ZB Kočevje

25.10.2019 ob 13. uri na pokopališču v Fari na Kostelu; **30.10.2019** ob 16. uri Predgrad – Stari trg pri Kulturnem domu; **31.10.2019** - polaganje cvetja v Osilnici pri spomeniku žrtvam vojne, v Dragi žrtvam dragarske doline, v Kočevski Reki pri spominski grobnici, v Livoldu pri spomeniku padlim za svobodo; **1.11.2019** ob 8.30 v Parku narodnih herojev, ob 9. uri v Stari Cerkvi pri spomeniku žrtvam padlih za svobodo, ob 9. uri pri spomeniku na Rudniku, ob 10. uri v spominskem parku na pokopališču v Kočevju.

Pregled komemoracij ob

1. novembru, na katerih polagamo vence tudi predstavniki ZZB NOB Slovenije

Polaganje vencev v Republiki Sloveniji
19. oktobra 2019: ob 10. uri – slovesnost pri kostnici italijanskih vojakov in spomeniku borcev NOB na pokopališču v Kobari-du; ob 11. uri – polaganje vencev pri partizanski grobnici na Cvibljju pri Žužemberku.
30. oktobra 2019: ob 8.45 – polaganje ikebane pri grobnici narodnih herojev v Ljubljani, polaganje vencev na Žalah v Ljubljani: ob 9.40 pri kostnici žrtvam prve svetovne vojne, ob 10.15 k spomeniku padlim v NOB, ob 10.50 polaganje vencev pri spomeniku v Gramozni jami, ob 11.15 pri spomeniku padlim v vojni za Slovenijo 91; ob 17. uri polaganje venca pri spomeniku talcem Maribor.

31. oktobra 2019: ob 11. uri polaganje venca na Frankolovem.

1. novembra 2019: ob 10. uri polaganje vencev pri grobnici na Urhu

Polaganje vencev v Republiki Italiji

24. oktobra 2019: ob 15. uri Rižarna v Trstu, ob 15. uri pri grobnici borcev na vojaškem pokopališču, ob 15.15 pri Sv. Ani na grob bazoviških žrtev, ob 15.30 pri Sv. Ani – Škedenj k spomeniku padlim borcem, ob 16. uri Rižarna v Trstu; ob 15. uri Bazovica – Rižarna, ob 15. uri pred spomenikom bazoviškim žrtvam na Gmajni v Bazovici, ob 15.30 na grobnico padlim na pokopališču v Bazovica, ob 16. uri Trst – Rižarna.

31. oktobra 2019: ob 12. uri Čedad in ob 16.30 Rezija – Osojane.

1. novembra 2019: ob 9. uri taborišče Visco, ob 12.30 Gorica pri spomeniku padlim borcem na pokopališču, poklon ob grobu Lojzeta Bratuža in grobnici na pokopališču ob 13. uri, ob 9.30 v taborišču Gonars in pri spominskem obeležju v Gonarsu med 10.30 in 11. Uro.

Polaganje vencev v Republiki Hrvaški

30. oktobra 2019: ob 10. uri v nekdanjem italijanskem taborišču Kampor na Rabu, ob 11. uri v taborišču Jasenovac.

3. novembra 2019: ob 11.30 v Kučibrevu v hrvaški Istri.

Polaganje vencev na Madžarskem

24. oktobra 2019: ob 11. uri v taborišču Šarvar.

Polaganje vencev v Republiki Avstriji

26. oktobra 2019: ob 14. uri polaganje venca na Koroškem na pokopališču na Selih, ob 11. uri v Gradcu (Avstrija)

Lokve pri Črnomlju

Združenje borcev za vrednote NOB Črnomelj vabi vse organizirane in druge dobro misleče državljane na spominsko slovesnost pri spomeniku Francu Rozmanu – Stanetu, posvečeno 75. obletnici tragičnega dogodka, ko se je komandant slovenske partizanske vojske ob preizkušnji orožja, pridobljenega od zavezniških sil, skupaj s še nekaterimi soborci smrtno ponesrečil.

Spominska slovesnost bo v sredo, dne 7.11.2019, ob 11. uri, pri spomeniku na Lokvah pri Črnomlju.

V programu bodo sodelovali pevci, glasbeniki in recitatorji, pripadniki Slovenske vojske in slavnostni govornik Marijan Križman, predsednik ZZB Slovenije in predsednik Ustanove Franca Rozmana – Staneta.

Praznik partizanske pesmi

KUD Serafin vabi na prireditev 11. praznik partizanske pesmi, ki bo v soboto, **30. novembra 2019, ob 18. uri** v Festivalni dvorani v Ljubljani. Na prireditvi bo nastopilo devet pevskih zborov. Častni pokrovitelj prireditve je župan mesta Ljubljane Zoran Jankovič. Vstop je prost.

PESMI

Ljubljana pozimi

*Obrezano je sedaj drevo
in pod perutmi ptica skriva glavo.
Pesem, ki bi jo morala zapeti,
se svoji smrti ne more oteti.*

*Listi, ta strnjena govorica,
kakor ena sama preplašena ptica,
spotikajo podobe jezikave
v abecedi morske trave.*

*Veje v vojnem begu
segajo v različne smeri
kakor strašila v snegu,
po katerem nihče ne najde poti.*

Pesem Ljubljana pozimi je škotski pesnik JAMES FINDLAY HENDRY napisal med zimo leta 1939 z napovedjo prihajajočih vojnih grozot. V slovenščino jo je prepsnil RAKO SLOKAR leta 2019.

Sedmina

*Ah, kaj jih palo je v gramozni jami!
Najboljšega nam prinesite vina:
spodobi se poštena jim sedmina:
naj čutijo, da niso čisto sami.
Tih žvenk je naših kup:
mehko nas mami
tiha zavest, da ena smo družina...*

Oton Župančič
(Besedilo je nastalo
31. julija 1943 v Ljubljani)

Prehod na LED = prihranek

LED sijalke v naši ponudbi.

Več informacij o ponudbi najdete na:

- spletni strani www.energijaplus.si (zavihek Ostala ponudba),
- vseh prodajnih mestih Energije plus,
- elektronski pošti info@energijaplus.si,
- QR kodi.

DOGODKI – tretje življenjsko obdobje

Partizanski miting in Prešernova Zdravljica

V Cankarjevem domu v Ljubljani je bil v začetku oktobra 19. Festival za tretje življenjsko obdobje. V okviru festivala, ki sta ga pripravila Podjetje Proevent in Mestna zveza upokojencev Ljubljana, so pripravili deset strokovnih razprav ter več kot 200 izobraževalnih in kulturnih dogodkov. Na festivalu je sodelovala tudi ZZB NOB Slovenije. Letošnje sodelovanje ZZB NOB Slovenije na Festivalu za tretje življenjsko obdobje smo posvetili spominu na izredno bogato kulturno dogajanje v času narodnoosvobodilnega boja (literatura, glasba, likovno ustvarjanje, gledališče, tisk ...). Posebej smo poudarili izjemni dogodek, enkratni spominski natis Prešernove Zdravljice ob stoti obletnici njenega nastanka, ki je izšel v nemogočih razmerah. Kot je leta 1988 ob njegovem prvem ponatisu zapisal Boris Paternu: »... ko je dal partizanski tisk od sebe najlepše, kar je mogel dati: še danes čudenja vreden jubilejni natis Zdravljice ...«.

Temu smo na festivalu kot poseben dogodek dodali uprizoritev lutkovne predstave »Partizanski miting« v izvedbi lutkovnega gledališča, ki ga vodi Jožef Pernarčič. Prikazuje partizanske lutke, ki se pripravljajo na miting, dogajanje na odru pa spremljajo dokumentarni posnetki iz vojnega časa ter partizanske pesmi v izvedbi Partizanskega pevskega zbora. Dogodku je na koncu navdušeno zaploskalo veliko gledalcev različnih starosti. Predstavo bi lutkovno gledališče z veseljem še kdaj uprizorilo, na primer v šolah in drugje.

Častni pokrovitelj festivala je bil predsednik Državnega zbora, mag. Dejan Židan, ki je ob odprtju prireditve med drugim dejal, da je staranje družbe civilizacijski dosežek. Nanj moramo biti ponosni in ga moramo sprejeti kot izziv in hkrati kot veliko razvojno priložnost. Ksenija Klampfer, ministrica za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, pa je opozorila na nekaj ključnih izzivov, ki čakajo vlado, med njimi so zagotovitev dostojnih pokojnin in vzdržnosti pokojninskega sistema, graditev domov za starejše in širjenje pomoči na domu. Zbrane sta ob odprtju festivala nagovorila tudi predsednik Mestne zveze upokojencev Ljubljana Marjan Sedmak in ljubljanski župan Zoran Jankovič. Ambasadorica letošnjega festivala je postala Gabi Čacinovič Vogrinčič, profesorica na Fakulteti za socialno delo.

S. B. in Meta Mencej, foto: Svobodna beseda

KNJIGE – Simpozij

Julij Beltram - Janko

Ob 30. obletnici smrti politika in partizana Julija Beltrama - Janka (1913–1989) sta občina Renče - Vogrsko in Krajevna organizacija ZB za vrednote NOB Vogrsko v sodelovanju z Območnim združenjem borcev za vrednote NOB Nova Gorica pripravili simpozij o tej pomembni zgodovinski osebnosti iz medvojnih in povojnih dni na Primorskem. Simpozij je potekal v prostorih Osnovne šole Vogrsko, ki je bila zgrajena na ostankih nekdanje požgane domačije Beltramovih na Vogrskem. Predavanja so med poslušalci vzbudila zanimanje, saj so opisala pomembno vlogo Julija Beltrama - Janka na političnem področju v medvojnem času, ob koncu vojne in tudi naslednji dve leti do podpisa pariške mirovne pogodbe. Predavatelji so se ob tem dotaknili tudi vloge, ki so jo med NOB imeli vas Vogrsko in njeni Vogrini. Zato se nam je zdelo potrebno izdati vsebino simpozija v knjižni obliki, da bo lahko dostopna širšemu krogu bralcev. Na simpoziju so predavali: zgodovinar prof. dr. Branko Marušič, predsednik društva TIGR dr. Savin Jogan, nekdanja diplomata, Jankov prijatelj Štefan Cigoj in Jože Šušmelj, ter nečakinja zgodovinarica mag. Vlasta Beltram in sin mag. Peter Beltram.

Izdajo publikacije so omogočili Občina Renče - Vogrsko, Vodovodi in kanalizacija Nova Gorica in Območno združenje borcev za vrednote NOB Nova Gorica.

Miloš Ložič

Koledar Tito 2020

Tudi za leto 2020 je na voljo 12-listni barvni koledar s fotografijami Josipa Broza - Tita. Cena koledarja je 5 evrov + poština. Naročila sprejema Mojmir Lipovšek, telefonska številka: 041 769 200.

PREJELI SMO

»Odločil se je, da bom dobil odgovor« (SB, september 2019)

(Poskusil bom biti vljuden, čeprav bo glede na uglasenost »odgovora« to zelo težko.)

V avgustovski številki Svobodne besede ste mi natisnili kratko notico o »krvavi učiteljici zgodovini«. Stvar ni dala miru (zdaj že nekdanjemu) predsedniku ZZB, ki mi je v zvezi z njo namenil malce nenavaden spis, za katerega ne vem, kam bi ga del: v njem mi namreč namenja kup nenavadnih očitkov, na čelu s tem, da sem sovražnik kočevskih Nemcev. Kje je to pobral, ne vem. Vsekakor je še enkrat dokazal, da nekateri ljudje ne znajo ali pa nočejo prebrati, kakor je zapisano. Ker ne verjamem, da bi si borci izbrali za predsednika človeka, ki ne bi znal brati, ostaja pač le še druga možnost.

Iz moje glose je namreč jasno razvidno: ob rob neki novonacistični provokaciji v Mariboru je bilo na kolegiju vodstva ZZB sklenjeno, da se je treba javno oglašiti; pobuda je prišla iz članstva – **delovno zasnovo** (!) naj bi po dogovoru pripravili podpisani, takšen je bil način dela. Ker je bila ob incidentu omenjena nemška »etnična manjšina« pri nas, je morala pač biti omenjena tudi v po-

budi za to glosu. Vendar niti črka o Kočevskih, le o *Landsmannschaft der Deutsch-Untersteirer* (spodnji Štajerci), pa še to citirano; kje je prejšnji predsednik pobral vse tiste »moje« grehe glede Kočevjarjev, ki mi jih očita, ve le on.

Če pa že na vsak način hoče, lahko tu vsaj na kratko zapišem tudi svoj pogled na stvar: Kočevjarji so v resnici skozinskoz tragična zgodba. Že naseljeni so bili v tiste kočevske gozdove pred stoletji kazensko, v novejšem času jim je začel svoj strup ponujati velikonemški nacionalizem, dokler se ni njihovo (kočevarsko) vodstvo dogovorilo z nacističnim vrhom za preselitev »na lepše«. Manjšina kot skupinski subjekt je po teritorialnem merilu s to odločitvijo žal razpadla. Takoj po izselitvi so jim vasi požgali Italijani (ne »naši«). Kakšne 4 (štiri) odstotke od 14.000 duš jih je sicer ostalo »doma« in ti so več kot spoštovanja vredni, 96 odstotkov pa se jih je brez omembe vrednega odpora pustilo preseliti na posavsko dolenske kmetije, od koder so prej Slovence surovo izgnali v Nemčijo; na izpraznjenih posestvih jim je »rajh« zagotovil tudi nove, pre-

cej ugodnejše »nepremičnine«. Ne govorim o svojem (po piščevem prepričanju sovražnem) odnosu do njih; že v prvi enciklopediji, ki pride komur koli pod roke, so vsi ti podatki; in tudi osebno poznam nekaj Kočevjarjev, ki so skozinskoz sijajni ljudje.

Naj dodam, da osnutek izjave, ki sem ga pripravil, ni bil nikoli obravnavan na kolegiju, kjer bi ga prav lahko ustrezno odobrili ali »popravili« – ne tako ne drugače. Zdaj že prejšnji predsednik ga je brez razprave ali pogovora avtoritarno zavrnil. Prav tako naj spomnim, da tudi ustave nisem pisal jaz, da bi lahko vanjo poleg italijanske in madžarske uvrstil še kakšno manjšino. Res pa je, da vanjo, če bi jo po bogve kakšni pomoti le pisal, v nobenem primeru ne bi kot manjšine uvrstil »unterštajercev«, pa če mi »demokratični« in pravičniško glasni možak zameri, kolikor hoče. In tudi če za navrh omenja željo, da bi bil – filozof. – Hm!

Matjaž Kmecl

(Z odgovorom akademika dr. Matjaža Kmecla končujemo dopisovanje o kočevskih Nemcih.)

ZLOČINI OKUPATORJEV – Tragedija Sagadinovih v Srecah

Umrlji so pred pragom svobode

Pred 43 leti sem skoraj desetstisočglavo množico pohodnikov v Mostje pri Juršincih, na kraj poslednjega boja Slovenskogoriške - Lackove čete, kot predstavnik organizatorjev pohoda OK SZDL Ptuj nagovoril takole: »Če je imelo Pohorje Pohorski bataljon in Šarhe, so imele Slovenske gorice svojo četo in Reše.«

Pozabil pa sem omeniti partizane na zahodnem delu Halož in tragedijo Sagadinovih v Srecah (Pečke pri Makolah) med 12. in 13. aprilom 1945. Nekaj sem takrat vedel, z edinim preživelim Zvonkom sva se o tej tragediji večkrat pogovarjala, tudi o njegovem bratu Miranu.

Po naključju sem na spletu naletel na pisanje učenke Lucije iz majšperške osnovne šole, ki je v projektu E-knjiga – Strnimo roko v pest leta 2011 zapisala zgodbo tako, kot mi jo je pripovedoval Zvonko. V projektu je sodelovalo enajst osmošolcev in trije mentorji v štirih vsebinskih sklopih. Marsikdo bi si vsebino tega projekta moral prebrati! Njeno pisanje dobesedno povzemam:

»Sagadinova domačija je kot bolnišnica delovala vse do aprila leta 1945. Prve skupine ranjencev so nastanili že leta 1941 v skrivni bunker pod hišo, v katerem je bilo prostora za kakšnih osem ljudi, a so vseeno v njem reševali življenja in pomagali ranjencem. Partizani so živeli v gozdovih, ki so bili in so še danes vse okoli domačije. Lastnika Sagadinove domačije, Marija in Ludvik Sagadin, sta imela sina Zvonka, ki je bil partizan. Po pripovedovanju sosedu (g. Hajška, op. p.), se je Zvonko vrnil domov, da bi noč prespal na podstrešju. A nekdo je njegov prihod izdal nemškemu vojakom. Vojaki so prihrumeli in Zvonka, ki ni uspel zbežati, zvelikli s podstrešja. Privlekli so ga v sobo in tam je Zvonko imel pod mizo skrito pištolo. Bilo je temno, gorela je le

Spominska plošča ob domu krajanov.

petrolejka, zato se je počasi pomikal proti polici, kjer je imel pištolo. Ko jo je dosegel, jo je hitro zgrabil in ustrelil nemškega oficirja. Takrat je zavladala zmeda in Zvonko je pobegnil. Živ, a ranjen, se je rešil in edini preživel. Njegova starša pa nista imela te sreče. Na ročnem vozičku sta morala odpeljati truplo nemškega oficirja v Makole. Ko sta se vrnila, so ju nemški vojaki zvezali na podboje zunanjih hišnih vrat. Po njiju so polili bencin in v usta so jima natlačili slamo, nato pa zažgali. Po pripovedovanju sosedu (Hajška op. p.) nemški vojaki niso vedeli za bolnico, ki je bila pod hišo. A ko so zažgali hišo, so zavohali vonj sežganega mesa. V tem požaru so umrli: Marija in Ludvik Sagadin, dr. Rožica Sagadin, Gojmir Sagadin, Miran Sagadin (17-letni partizanski kurir, Zvonkov brat, ki je po Halozah iz partizanske tehnike Lacko v Stogovcih raznašal partizanski tisk po Narapljah, Ptujski Gori, Slapah in po drugih naseljih op. p.) in dr. Mile Lakvickij (po nekaterih dokumentih tudi Jože Sagadin op.p.). Pred požarom so si iz bunkerja že kopalji rov, skozi katerega bi lahko ušli, če bi prišlo da izdaje. A na ža-

lost v času požara rov še ni bil izkopan. V obupu so si skrajšali muke tako, da so si sami vzeli življenja.

Po tragediji so partizani s pomočjo domačinov skrivaj pokopali trupla v bližnji vinograd, a že kmalu so jih izkopale lisice. Bilo je grozljivo. Pravi grob so dobili šele po vojni. Po takšnem pripovedovanju se zaveš, kako so ljudje mučili in ubijali druge ljudi, a najbolj grozno pri temu pa je, da so to počeli z užitkom.

Leta 1964 so poimenovali prenovljeno osnovno šolo v Narapljah v občini Majšperk po Miranu Sagadinu. Pred štirimi leti so se odločili, da bodo odstranili dotrajano stavbo, na njenem mestu pa zgradili dom krajanov, ob njem pa na posebnem podstavku namestili spominsko ploščo, ki so jo skrbno ohranili. Županja občine Majšperk, dr. Darinka Fakin, je držala besedo in skupaj z otvoritvijo doma so 31. avgusta letos ponovno odkrili spominsko ploščo.

Osmošolci iz Majšperka so v e-knjigi zapisali, da si mladi želijo več znanja o naši polpretekli zgodovini, zlasti v njihovi okolici, obsojajo vse oblike nasilja nad otroki in nedolžnim prebivalstvom po vsem svetu, želijo si resnice, miru in sveta brez vojn in želijo si dobrih mentorjev pri raziskovanju slovenske zgodovine.

Medtem, ko so se v naših Halozah izkazali, tega ne moremo trditi na Ptuj. Tu so na zgradbi sedanje enote vrtca Tulipan na Raičevi 2 leta 1985 namestili spominsko ploščo mladeniču Miranu Sagadinu z napisom: »V počastitev I. praznika vrtca smo poimenovali vzgojno-varstveno organizacijo Ptuj po rojaku Miranu Sagadinu (1928-1945) partizanskemu kurirju med NOB, 9. maj 1985«. Danes te plošče ni več in kljub mojemu poizvedovanju nisem dobil od vodstva vrtca nobenega odgovora. Le kam so jo deponirali?

Stanko Lepej

KULTURA – Ob stoti obletnici rojstva

Retrospektiva del Franceta Štiglica

Ob stoti obletnici rojstva velikega klasika in pionirja slovenskega filma Franceta Štiglica so v Slovenski kinoteki v sodelovanju s Slovenskim filmskim arhivom pri Arhivu RS in s Slovenskim filmskim centrom pripravili obsežno retrospektivo njegovih del. Uvedli so jo s Povestjo o dobrih ljudeh po literarni predlogi Miška Kranjca.

Pred tem so zavrteli kratki film Milana Ljubiča iz leta 1975 France Štiglic, filmski režiser.

V retrospektivi bodo po napovedih prikazali vseh 15 Štigličevih celovečernih filmov, tudi tiste, ki jih je ustvaril v drugih republikah Jugoslavije. Filmi retrospektive bodo obogateni z uvodi, nekaj filmov bo na ogled na kinotečnih matinejah, v sredo, 2. oktobra, pa je bila v okviru retrospektive tudi Kino-katedra za pedagoge, na kateri je o filmu Balada o trobenti in oblaku (1961) predaval Andrej Šprah.

V torek, 8. oktobra, je bila v sodelovanju z Društvom slovenskih režiserjev na sporedu okrogla miza, na kateri so razmišljali o Štigličevem vplivu na slovensko filmsko pokrajino. Ob retrospektivi pa je v Dvorani Silvana Furlana na ogled tudi pregledna razstava o Štigličevem življenju in delu, so sporočili iz Kinoteke.

V celotnem opusu Franceta Štiglica (1919-1993), ki obsega skoraj 40 let, sta jasni ideja o snovi, ki jo av-

Prizor iz filma Na svoji zemlji (arhiv Svobodne besede).

tor obravnava, in obdelava te snovi, avtorsko pristopanje pa se skozi desetletja spreminja in razvija. »Štigličev izraz temelji na realizmu, v njegovih filmih pa venomer odkrivamo željo po raziskovanju filmskega izraza, po eksperimentu, po vstopanju v nove, še prazne prostore slovenske kinematografije. Kar je lastno le Štigličevemu filmskemu izrazu, so vendarle pogosto temelji (sicer izrazito avtorske ali celo individualistične) slovenske filmske poetike,« je zapisala programska sodelavka Kinoteke Varja Močnik.

Štiglic je posnel prvi slovenski zvočni celovečerni film Na svoji zemlji (1948), ki je bil vključen v

tekmovalni program filmskega festivala v Cannesu, poleg tega je bil kot prvi slovenski režiser nominiran za oskarja. Njegovi obletnici se bodo poklonili tudi s projekcijama restavriranih filmov. Prvi je Ne joči, Peter (1964), ki bo 9. novembra pod častnim pokroviteljstvom predsednika države Boruta Pahorja prikazan v Cankarjevem domu kot osrednja slovesnost ob Štigličevi stoletnici, drugi pa film Tistega lepega dne (1962), ki ga bodo predvajali na njegov rojstni dan 12. novembra v Kranju.

V minulih letih sta bila digitalno restavrirana in javno prikazana njegova filma Dolina miru (1956) in Na svoji zemlji.

FILM

Narodna sprava: Krajine svobode

Slovensko mladinsko gledališče je na oder postavilo predstavo Narodna sprava: Krajine svobode. Pod režijo sta se podpisali Ana Vujanović in Marta Popivoda, nastopajo pa Damjana Černe, Vida Rucl kot gostja in Katarina Stegnar. Besedilo je napisala Ana Vujanović v sodelovanju z Marto Popivoda po pričevanjih in intervjujih Zore Konjajev, Sonje Vujanović in Zdenke Kidrič. Predstava je umetniško-politično popotovanje po krajinah protifašističnega in komunističnega spomina, ki ga ni strah poetičnosti, čustvenosti, čutnosti in eksper-

mentalnosti, hkrati pa konceptualno in racionalno zarisuje vprašanje izbrisa tega spomina iz današnje evropske družbe. Gre za krajinsko uprizoritev, ki se ukvarja s protifašistično zgodovino v Sloveniji in Jugoslaviji. Na podlagi dokumentarnega besedilnega gradiva, kakršno so dnevniki partizank iz druge svetovne vojne in intervjuji z njimi, so v predstavi odprli širša vprašanja o protifašističnih herojinjah, o ženskem obrazu vojne ter o odnosu med spominom in zgodovino.

Vir: Slovensko mladinsko gledališče, foto: Ivian Kan Mujezinović

Lahko noč, skrbi.

Triglav komplet

Združite zavarovanja cele družine in prihranite do 50 %.

O svojih zavarovanjih ne razmišljate pogosto, a z občutkom varnosti, ki vam ga dajo, živite vsak dan.

Vse bo v redu.

triglav

www.triglav.si

NAGRADNA KRIŽANKA

Rešitve križanke pošljite
do 15. novembra 2019

Trem izžrebanim reševalcem
bomo podarili knjigo.

SVOBODNA
BESEDA

Izžrebani reševalci križanke iz 47.
številke časopisa Svobodna beseda

1. Marija Ana Baznik

Seidlova cesta 56, 8000 Novo mesto

2. Ivan Zadnik

Nova cesta 12, 6215 Divača

3. Stanko Dolenc

Bratov Učakar 22, 1000 Ljubljana

Rešitve križanke:

AFEL, DAČA, MILIMETER, ILOVNIJAČA, ŠM,
OA, PROŽNOST, AB, DIES IRAE, BRIE, FRANC
SEVER FRANTA, RIBE, TČ, BAALBEK, IGAVKE,
ROAR, OLA, ČA, NO, REJV, SL, ADAIR, EP, IŠ,
EAST, NITKARIJ, SKOK, TR, RL, KINČ, OB, ARS,
AKADEMIJA, TEHNIK, LASEC, KES, IRENCA.

Geslo: FILM PREBOJ, DEJAN BABOŠEK,
FRANC SEVER FRANTA.

Geslo križanke napišite na dopisnico in jo pošljite na naslov:
ZZB NOB Slovenije, Einspielerjeva
ulica 6, 1000 Ljubljana, s pripisom
»nagrada križanka«, do
15. novembra 2019.

Ime in priimek:

Naslov:

Geslo 48. številke SB:

SVOBODNA BESEDA						NASPROTJE ŠIROKOSTI	GESLO 1	SNOV, MATERIJ, TVAR	EUGENE IONESCO	GESLO 2	NERESNICA	JULIJ NARDIN	GRŠKI JUNAK PRED TROJJO, AJAS	VRSTA IGLAVCA
ZMANJŠANJE IZPLAČILA ZA NEK ZNESEK														
ZAVSTAVLJANJE Z ZAVORO, BREMZANJE														
BARVILO ZA LASE, KANA, HENA								AVGUST ŽIGON				ALUMINIJ		
ZLITINA OSMIJA IN VOLFRAMA (IZ CRK: RAMOS)								ANTON RAMOVŠ				LETALO, LAŽJE OD ZRAKA		
VRSTA BAKTERIJE SKUPNA ZEMLJA VAŠCANOV												RIMSKI KRALJ MARCIJ HAHN OTTO		
VELIKI NEMSKI SKLADATELJ (RICHARD, "NIBELUNŠKI PRSTAN")	PRIPADNICE ANARHIZMA	NAŠA PLAVALKA ISAKOVIC	MAJHEN HLEV	IVANA KOBILCA	NAJDALJŠA REKA NA SVETU									
GLAVNO MESTO ZDA								ZORA, SVIT					RIMSKI JUNAK, KI JE REŠIL KAPITOL	OSKAR LANGE
MESNATO RDEČA RUDNINA (IZ CRK: MILANKA)						JADRANSKI OTOK, MAON PARADIZ, EDEN							ORGAN VIDA	
ROČNI VOZIČEK NA DVEH KOLESIH				RIMSKI HIŠNI BOGOVI				POLETNO OBUVALO, SANDALA					NATAŠA DOLENC	
MORALA, ETIKA				SRBSKA IGRALKA, PESNICA IN SLIKARKA	NAŠ NOGOMETAS OBLAK SKRIL, SKRILA			MITOLOŠKI TRAGIČNI TEBANSKI KRALJ (IZ: PODIJ)						VOJAŠKA STOPNJA, ŠARŽA
EDMUND HILLARY		RDEČ POLETNI SADEŽ KAJŽAR, ZELAR						DRAGA AHAČIČ					KAR NE OBSTAJA, NISTR	
TRAVA S KLASKI V LATU						AMERIŠKI JEZIKO-SLOVEC CHOMSKY (IZ: AMON)							RASTLINA Z RDEČIM BARVILOM, BROŠČ	TITAN NAŠA FILMSKA DIVARINA
RIBIČ S SAKOM														
VAS NA KOPRSKEM Z ZNANO PLEZALNO STENO						PEVSKI ZBOR	ANTON KARINGER						PRIPADNIK ABRONOV V AFRIKI SL. PESNICA (MAJDA)	
NEMŠKI GRAFIK AICHER			RIKANJE				ZATEMNITEV NEBESNEGA TELESA					HLOD		ANTON INGOLIČ
LOVSKA NAPRAVA ZA ZVERI			KARL ERJAVEC				BRAZILSKA ZVEZNA DRŽAVA V JUŽNI AMAZONIJI					DOKTOR		
PISARNIŠKI DELAVEC, PISAR							PREBIVALCI RUSKEGA MESTA TVER							

UTRINKI – 76. obletnica kongresa SPŽZ

Društvo Dobrič, Občina Trebnje in Združenje borcev za vrednote NOB Trebnje so 13. oktobra v Dobriču pripravili spominsko prireditev ob 76. obletnici prvega kongresa Slovenske protifašistične ženske zveze. Častni pokrovitelj srečanja je bil predsednik Državnega zbora mag. Dejan Židan, ki je zbor pisno pozdravil. V imenu lokalne skupnosti je približno 3000 udeležencev pri gasilskem domu Trebnje pozdravil Silvester Prpar, častni občan občine Trebnje, zbrane pa je nagovorila tudi Vera Klopčič, predsednica Društva Dobrič. Slavnostna govornica (namesto obolele častne predsednice Društva Dobrič Danice Simšič) je bila podpredsednica društva Živa Vidmar, ki je orisala pomen uveljavljanja pravic žensk tudi v političnem življenju družbe.

V kulturnem programu so člani in članice Društva Aleksandrinke iz Prvačine slikovito predstavili odhod slovenskih žena in deklet v Aleksandrijo, da bi zaslužile dovolj denarja za preživetje svojih družin. Učenke Podružnične šole Dobrič so pod mentorstvom Ane Kastigar pripravile recitacije treh pesmi Svetlane Makarovič, ki je praznovala visok življenjski jubilej. Proslava se je začela z nastopom Pihalnega orkestra Trebnje, končala pa z izborom ljudskih in partizanskih pesmi Marjetke Popovski.

Kulturno-turistično društvo Dobrič je istega dne izpeljalo 17. pohod po kraku Evropske pešpoti E7, imenovanem Pot Mare Rupene.

Vera Klopčič, foto: Enver Palalič

